

Briselē, 14.4.2021.
COM(2021) 170 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

par ES Organizētās noziedzības novēršanas stratēģiju 2021.–2025. gadam

{SWD(2021) 74 final}

Ievads

Organizētā noziedzība — slēpta no sabiedrības acīm savu darbību neskaidrā rakstura dēļ — ir būtisks drauds Eiropas iedzīvotājiem, uzņēmumiem un valstu iestādēm, kā arī ekonomikai kopumā. Kā uzsvērts jaunākajā **Eiropas Savienības smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējumā** (2021. gada ES SOCTA)¹, organizētās noziedzības grupas ir atrodamas visās dalībvalstīs. Organizētās noziedzības ainu raksturo vide, kuru vieno tīkli un kurā notiek raita, sistemātiska un uz peļņu vērsta sadarbība starp noziedzniekiem. Organizētās noziedzības grupas izmanto lielo nelikumīgi gūtu peļņu, lai iefiltrētos likumīgajā ekonomikā un valsts iestādēs, t. sk. izmantojot korupciju, kaitējot tiesiskumam un pamattiesībām un ierobežojot cilvēku tiesības uz drošību, kā arī mazinot to uzticēšanos valsts iestādēm. Nelikumīgie ieņēmumi, kas gūti deviņos galvenajos noziedzības tirgos Eiropas Savienībā, 2019. gadā veidoja 139 miljardus EUR², kas atbilst 1 % no Savienības iekšzemes kopprodukta. Kā uzsvērts Drošības savienības stratēģijā³, ES līmenī īstenotajai rīcībai ar mērķi atbalstīt dalībvalstis cīņā pret organizēto noziedzību ir jāturpinās un tā ir jāpaplašina.

Organizētās noziedzības grupu darbības modeļa kompleksums tika īpaši atklāts 2020. gadā Francijas un Nīderlandes iestāžu kopīgajā izmeklēšanā, kas tika veikta ar Eiropola un Eurojust atbalstu, lai izjauktu **EncroChat**, šifrētu tālrunu tīklu, ko plaši izmanto noziedzīgie tīkli. **EncroChat** lietā līdz šim ir apcietinātas vairāk nekā 1800 personas un uzsāktas vairāk nekā 1500 jaunas izmeklēšanas. Turklāt tajā atklājās apmērs, kādā organizētas noziedzīgas grupas darbojas starpvalstu līmenī un tiešsaistē visos noziedzīgajos tirgos tīklotā vidē, izmantojot arvien sarežģītākus darbības veidus un jaunas tehnoloģijas. Citā kopīgajā operācijā 2021. gada martā pēc šifrētā tīkla **Sky ECC** likvidēšanas, uz kuru bija pārvietojušies daudzi agrākie **EncroChat** lietotāji, novērsa vairāk nekā 70 vardarbīgus incidentus, konfiscēja vairāk nekā 28 tonnas narkotisko vielu un apcietināja vairāk nekā 80 aizdomās turētas personas, kas iesaistītas organizētajā noziedzībā un narkotiku tirdzniecībā Beļģijā un Nīderlandē. Ir uzsāktas vairāk nekā 400 jaunas izmeklēšanas pret augsta riska organizētās noziedzības grupām.

Organizētajā noziedzībā iesaistīto noziedznieku varmācība ES pieaug līdztekus apdraudējumam, ko rada vardarbīgi incidenti saistībā ar šaujamieroču vai sprāgstvielu biežu izmantošanas sabiedriskās vietās⁴. Organizētās noziedzības grupu spēja pielāgoties un savā

¹ Eiropols, 2021 *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU SOCTA)*, 2021. gada 12. aprīlis, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment>. Eiropas Savienības smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējums (ES SOCTA) ir visaptveroša organizētās noziedzības draudu analīze, kurā nosaka augstas prioritātes noziedzības jomas un kuru reizi četros gados sagatavo Eiropols, pamatojoties uz dalībvalstu iesniegto informāciju.

² Nelikumīgās narkotiskās vielas, cilvēku tirdzniecība, nelegāla migrantu kontrabanda, krāpšana ("pazudušā tirgotāja") krāpnieciska darbība Kopienā, intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumi, krāpšana pārtikas jomā), noziegumi pret vidi (nelikumīgas darbības ar atkritumiem un nelikumīgas darbības ar savvaļas dzīvniekiem), nelikumīgi šaujamieroči, nelikumīgi tabakas izstrādājumi, kibernetizēto darbības, organizēti noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu — Pētījums par smagas un organizētas noziedzības iefiltrēšanās likumīgi strādājošos uzņēmumos riska kartēšanu, 2021. gada marts, DR0221244ENN, <https://data.europa.eu/doi/10.2837/64101>.

³ Komisijas paziņojums par ES Drošības savienības stratēģiju, COM(2020) 605 final, 24.7.2020.

⁴ Eiropols, 2021 *EU Serious and Organised Threat Assessment Report (EU SOCTA)*, 2021. gada 12. aprīlis, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment>.

labā izmantot apkārt notiekošās izmaiņas apstiprinājās Covid-19 pandēmijas laikā. Noziedzīgās grupas ir izmantojušas pandēmiju, lai paplašinātu noziedzību tiešsaistē⁵ un iesaistītos krāpšanā, tai skaitā viltotu medicīnisko izstrādājumu jomā. Covid-19 vakcīnu ilgstoši augstais pieprasījums padara šo jomu pievilcīgu noziedzniekiem, kas vēlas iesaistīties viltotu vakcīnu ražošanā un piegādē vai krāpšanas shēmās, kuras vērstas pret indivīdiem vai publiskām iestādēm. ES valstu valdības līdz šim atklājušas krāpšanas un neīstu piedāvājumu mēģinājumus, kurus organizē krāpnieki, kas centās pārdot vairāk nekā 1,1 miljardu vakcīnu devu par kopējo cenu, kura pārsniedz 15,4 miljardus EUR⁶. Pandēmijas izraisītā ekonomikas krīze palielina organizētās noziedzības darbību riskus un risku, ka šī organizētā noziedzība varētu iefiltrēties dziļāk sabiedrībā un ekonomikā.

Starpvalstu apdraudējumi un tādu organizētās noziedzības grupu darbības veidi, kas darbojas bezsaistē un tiešsaistē, liek sagatavot saskaņotu, mērķorientētāku un pielāgotu atbildi. Lai arī valstu iestādes, kas rīkojas uz vietas, ir tās, kas pirmajās rindās cīnās pret organizēto noziedzību, rīcība Savienības līmenī un globālās partnerības ir ārkārtīgi svarīgas, lai nodrošinātu efektīvu sadarbību, kā arī apmaiņu ar informāciju un zināšanām starp valstu iestādēm, saņemot atbalstu no krimināltiesiskās sistēmas un efektīvus finanšu līdzekļus. Turklāt organizētā noziedzība ir kā simboliska saite starp iekšējo un ārējo drošību. Lai risinātu šo starpvalstu problēmu, ir vajadzīga starptautiska iesaistīšanās cīņā pret organizēto noziedzību, t. sk. turpmāki pasākumi, izveidojot partnerības un sadarbību ar kaimiņvalstīm un tālāk esošām valstīm.

Gan Eiropas Parlaments⁷, gan Padome⁸ ir uzsvērusi, ka organizētā noziedzība izraisa milzīgu kaitējumu, un izcēlusi spēcīgas ES rīcības nozīmi cīņā pret visiem organizētās noziedzības veidiem.

Šī stratēģija ir balstīta uz līdz šim gūtajiem panākumiem, tajā ir noteikti prioritārā darba virzieni, lai labāk aizsargātu iedzīvotājus un ekonomiku no organizētās noziedzības grupām, un izvirzīti konkrēti vidēja un ilgtermiņa pasākumi, kurus izstrādās, pilnībā ievērojot pamattiesības. Tā ir pirmā īpaši izstrādātā stratēģija organizētās noziedzības jomā kopš Lisabonas līguma stāšanās spēkā⁹.

⁵ Starptautiskā operācijā, kuru atbalstīja Eiropols un Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF) un kura noritēja no 2020. gada marta līdz decembrim, 19 dalībvalstu un 8 trešo valstu tiesībaizsardzības iestādes konfiscēja nepilnus 33 miljonus viltotu medicīnisko ierīču, t. sk. sejas maskas, testēšanas un diagnostikas komplektus, 8 tonnas izejmateriālu un 70 000 litrus dezinfekcijas līdzekļu.

⁶ Informācija, kuru valstu iestādes sniegušas OLAF. Tiesībaizsardzības iestādes, Eiropols un OLAF sadarbojas, lai izjauktu šos krāpšanas mēģinājumus.

⁷ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0378_LV.pdf. Tāpat 2016. gada oktobrī Eiropas Parlaments pieņēma ziņojumu, kas īpaši pievērsās cīņai pret korupciju, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2016-0284_LV.pdf.

⁸ Padomes secinājumi par iekšējo drošību un Eiropas policijas partnerību, 13083/1/20 1. RED., 2020. gada 24. novembris.

⁹ Organizētā noziedzība jau kopš pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu vidus ir ES prioritārā joma, kā norādīts Tampere programmā, ar kuru sāka pirmo ES daudzgadu stratēģisko mērķu īstenošanu tieslietu un iekšlietu jomā, kā arī turpmākajās daudzgadu programmās tieslietu un iekšlietu jomā, piemēram, 2004. gada Hāgas programmā, 2009. gada Stokholmas programmā, 2015. gada ES Drošības programmā un nesen pieņemtajā

1. Tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu sadarbības pastiprināšana

Mūsdienās organizētā noziedzība ir starptautisks veidojums. No ES dalībvalstīs aktīvajām noziedzīgajām grupām 65 % veido dažādu valstu valstspiederīgie¹⁰. Narkotiku, šaujamieroču un viltotu preču transporta maršruti, izmantojot globālu piegādes ķēdi, aptver visus kontinentus. Ceļojošas organizētās noziedzības grupas organizētos noziedzīgos nodarījumos īpašuma jomā ātri pārvietojas starp vairākām jurisdikcijām, lai veiktu noziegumus. Veicot darbību dažādās jurisdikcijās, noziedzīgās grupas izvairās no atklāšanas un izmanto spēkā esošo valstu tiesību aktu atšķirības.

1.1. Informācijas netraucēta apmaiņa un savlaicīga piekļuve tai

Brīvības, drošības un tiesiskuma telpā, kurā nav iekšējās robežkontroles, ir iespējams panākt augstu drošības līmeni, pateicoties stabilai policijas un tiesu iestāžu sadarbībai visās dalībvalstīs. Savlaicīga piekļuve informācijai, pilnībā ievērojot pamattiesības un jo īpaši datu aizsardzību, ir būtiski svarīga cīņā pret visu veidu organizēto noziedzību. Eiropas Savienība tiesībaizsardzības iestādēm ir nodrošinājusi virkni rīku, kas atvieglo informācijas apmaiņu un kas ir izrādījušies izšķiroši, lai atklātu noziedzīgas darbības un tīklus.

Šengenas Informācijas sistēma (SIS) ir ļāvusi priekšplāna darbiniekiem ātri atklāt un atrast personas un priekšmetus, kas iesaistīti organizētajā noziedzībā, un attiecīgi rīkoties. Informācija šajā kopējā datubāzē var palīdzēt darbiniekiem apcietināt personu, izņemt priekšmetu vai konstatēt izmeklēšanā iesaistīto personu pārvietošanos. 2020. gadā vien Šengenas Informācijas sistēmā veikti 4 miljardi meklējumu, kā rezultātā iegūts vairāk nekā 200 000 informācijas atbilstmju (trāpījumu). 2018. gada SIS regulējuma pārskatīšanā¹¹ būtiski pastiprināja sistēmas funkcijas un ieviesa virkni jaunu rīku, kas ļauj valstu iestādēm ievadīt brīdinājumus par tādām personām, kam ir nolaupīšanas risks, vai par cilvēku tirdzniecību vai pieprasīt veikt pārbaudes par aizdomās turētu personu. Tāpat reforma piešķir Eiropolam piekļuvi SIS brīdinājumiem un ļauj apmainīties ar papildu informāciju, kā arī efektīvāk izmanto biometriskos datus, ieviešot iespēju izmantot sejas attēlus identifikācijas mērķiem un iekļaujot DNS profilus, lai atvieglotu pazudušu personu identifikāciju. Šo jauninājumu ieviešana notiek maksimālā tempā, lai jaunā sistēma būtu pilnībā funkcionāla līdz 2021. gada

2020. gada ES Drošības savienības stratēģijā. Pēdējā īpaši organizētajai noziedzībai veltītā stratēģija izstrādāta 2005. gadā, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0232&from=EN>.

¹⁰ Eiropols, 2021 *EU Serious and Organised Threat Assessment Report (EU SOCTA)*, 2021. gada 12. aprīlis, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment>.

¹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1860 (2018. gada 28. novembris) par Šengenas informācijas sistēmas izmantošanu to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanai, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi (OV L 312, 7.12.2018.), Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1861 (2018. gada 28. novembris) par Šengenas Informācijas sistēmas (SIS) izveidi, darbību un izmantošanu robežpārbaucē jomā un ar kuru groza Konvenciju, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu, un groza un atceļ Regulu (EK) Nr. 1987/2006 (OV L 312, 7.12.2018.), un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1862 (2018. gada 28. novembris) par Šengenas Informācijas sistēmas (SIS) izveidi, darbību un izmantošanu policijas sadarbībā un tiesu iestāžu sadarbībā krimināllietās un ar ko groza un atceļ Padomes Lēmumu 2007/533/TI un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1986/2006 un Komisijas Lēmumu 2010/261/ES (OV L 312, 7.12.2018.).

beigām, ieviešanas tiesību akti un tehniskā dokumentācija ir izstrādāta, *SIS* tehniskās izstrādes darbs ir labi pavisinājies uz priekšu un ir veiktas pirmās darbības, lai izstrādātu *SIS* rokasgrāmatu un apmācību pasākumus *SIS* lietotājiem.

Pateicoties jaunajam ES informācijas sistēmu **sadarbspējas** satvaram tieslietu un iekšlietu jomā, vēl vairāk ir palielināts *SIS* potenciāls cīņā ar organizēto noziedzību¹². Ir svarīgi veltīt maksimālus centienus, lai līdz 2023. gada beigām panāktu pilnīgu sadarbību. Tas veicinās tiesībsardzības iestāžu piekļuvi būtiskai informācijai ES centralizētajās informācijas sistēmās un ļaus atklāt vairākas identitātes, kas ir sevišķi svarīgi, lai novērstu identitātes viltošanu, ko noziedznieki bieži izmanto, lai veiktu noziegumus vai izvairītos no tiesas. Sadarbības sistēmā tiek izstrādāta **vairāku identitāšu detektora** funkcija, kas, pārbaudot datus šajās sistēmās, palīdzēs efektīvi novērst identitāšu izmantošanu krāpšanas nolūkā.

Izmeklētāji, kas strādā atsevišķi vienā dalībvalstī, nereti konkrētā noziegumā nevar konstatēt organizētās noziedzības grupas iesaisti. 2008. gadā ieviestā **Prīmes** sistēma¹³ ļauj tiesībsardzības iestādēm izmeklēšanas gaitā meklēt DNS un pirkstu nospiedumus citu dalībvalstu datubāzēs uz “ir atbilde/nav atbildes” pamata, izmantojot divpusējus savienojumus, un meklēt transportlīdzekļu reģistrācijas datus. Lai arī Prīmes sistēma ir sevi pierādījusi kā noderīgu rīku daudzu noziegumu atrisināšanā Eiropā, tās decentralizētais raksturs ir liecis izveidot daudzus divpusējus savienojumus starp dalībvalstu nacionālajām datubāzēm tehniskās sarežģītības un iesaistīto būtisko finanšu līdzekļu un cilvēkresursu dēļ. Turklāt var paist vairākas nedēļas vai pat mēneši, iekams iestādes koplieto persondatus, kam atrasta informācijas atbilde. Lai uzlabotu kriminālizmeklēšanas efektivitāti un veicinātu automatizētu informācijas par noziedzniekiem apmaiņu, Komisija ierosinās modernizēt **Prīmes sistēmu, lai apmierinātu tiesībsardzības iestāžu operatīvās vajadzības** saskaņā ar pamattiesībām un nepieciešamības un proporcionalitātes prasībām, kā arī saskaņotu datu aizsardzības prasības ar Tiesībsardzības direktīvu¹⁴. Komisija apzina iespējas, kā izveidot attiecīgo datubāzu savienojumu starp visām dalībvalstīm un **paātrināt informācijas apmaiņu** pēc informācijas atbildes atrašanas. Tāpat Komisija novērtē nepieciešamību Prīmes sistēmā apmainīties ar **papildu datu kategorijām**, kas var būt nozīmīgi

¹² Sadarbības satvars ietver *SIS*, vīzu informācijas sistēmu (*VIS*), *Eurodac*, ieceļošanas/izceļošanas sistēmu (*IIS*), Eiropas ceļošanas informācijas un atļauju sistēmu (*ETIAS*) un Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēmu par trešo valstu valstspiederīgajiem (*ECRIS-TCN*). Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/817 (2019. gada 20. maijs), ar ko izveido satvaru ES informācijas sistēmu sadarbībai robežu un vīzu jomā un groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 767/2008, (ES) 2016/399, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240, (ES) 2018/1726 un (ES) 2018/1861 un Padomes Lēmumus 2004/512/EK un 2008/633/TI (OV L 135, 22.5.2019.), un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/818 (2019. gada 20. maijs), ar ko izveido satvaru ES informācijas sistēmu sadarbībai policijas un tiesu iestāžu sadarbības, patvēruma un migrācijas jomā un groza Regulas (ES) 2018/1726, (ES) 2018/1862 un (ES) 2019/816 (OV L 135, 22.5.2019.).

¹³ Padomes Lēmums 2008/615/TI par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību, un Padomes Lēmums 2008/616/TI par to, kā īstenot Lēmumu 2008/615/TI (OV L 210, 6.8.2008.).

¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/680 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu kriminālsodus, un par šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI (OV L 119, 4.5.2016.).

kriminālizmeklēšanā, piemēram, sejas attēli, vadītāja apliecības, policijas reģistri un ballistiskie dati, un pievienot Eiropu kā jaunu partneri sistēmā.

Ņemot vērā organizētās noziedzības pārrobežu un starptautisko dimensiju, **ceļošanas informācija** ir ļoti svarīga, lai identificētu augsta riska ceļotājus, kas citu iemeslu dēļ nav nonākuši tiesībsardzības iestāžu redzeslokā, un lai noskaidrotu saistību starp kriminālo grupu locekļiem. **Pasažieru datu reģistra (PDR)** datu apstrāde palīdz attiecīgajām iestādēm identificēt personas, kas iesaistītas noziedzīgās darbībās, kuras veic organizētas grupas. Lai nodrošinātu, ka šis rīks tiek izmantots pilnā apmērā, Komisija turpinās uzraudzīt Pasažieru datu reģistra direktīvas¹⁵ pilnīgu un efektīvu īstenošanu un atbalstīt sadarbību un PDR datu apmaiņu starp dalībvalstīm, it īpaši apmainoties ar paraugpraksi, veicot apmācību un attīstot vajadzīgās spējas¹⁶. **Iepriekšēja pasažieru informācija (IPI)**, pasažieru biogrāfiskie dati, ko apkopo gaisa pārvadātāji reģistrācijas laikā, arī ir ārkārtīgi vērtīgi,¹⁷ arī tādēļ, ka tie papildina pasažieru datu reģistra datus. Pašreizējā tiesiskā regulējuma pārskatīšana¹⁸ ļautu ieviest virkni uzlabojumu, it īpaši attiecībā uz datu precizitāti un datu pilnīgumu. Vēl svarīgāk — Komisija analizēs IPI datu potenciālo izmantošanu, kuras nolūks būtu sistemātiski ielūkoties Eiropas datos ar mērķi izskaust organizēto noziedzību un, iespējams, paplašināt to izmantošanu, aptverot arī pārvietošanos Šengenas iekšienē un pārvadājumus pa ūdensceļiem un ar autobusiem. Ņemot vērā šo mērķi, Komisija 2022. gada pirmajā pusē ierosinās pārskatīt Iepriekšējas pasažieru informācijas direktīvu, pamatojoties uz ietekmes novērtējumu, kurā tiks detalizētāk aplūkotas šīs iespējas un to ietekme.

1.2. Papildu sadarbības sistēmas

Liela tiesībsardzības sadarbības daļa ES ir balstīta uz 1990. gada Konvenciju, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu. Šo pamatu papildina citi ES instrumenti, piemēram, Padomes Pamatlēmums 2006/960/TI par Eiropas Savienības dalībvalstu tiesībsardzības iestāžu informācijas un izlūkdatu apmaiņas vienkāršošanu vai 4. un 5. nodaļa Padomes Lēmumā 2008/615/TI (2008. gada 23. jūnijs) par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību (*Prüm*).

Dalībvalstis ir papildinājušas šo sistēmu ar kompleksu divpusēju un daudzpusēju līgumu kopumu. Tā rezultātā sadarbības līmenis starp dalībvalstīm ir nevienmērīgs, radot operatīvus šķēršļus, kas kavē efektīvu pārrobežu sadarbību.

¹⁵Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/681 (2016. gada 27. aprīlis) par pasažieru datu reģistra (PDR) datu izmantošanu teroristu nodarījumu un smagu noziegumu novēršanai, atklāšanai, izmeklēšanai un saukšanai pie atbildības par tiem (OV L 119, 4.5.2016.).

¹⁶Kā minēts, piemēram, Komisijas dienestu darba dokumentā, kas pievienots Komisijas ziņojumam par PDR direktīvas pārskatīšanu, SWD(2020) 128 final, 24.7.2020., 7.–8. lpp.

¹⁷Atkārtoti Apvienoto Nāciju Organizācijas aicinājumi vairāk izmantot iepriekšēju informāciju par pasažieriem, sk. ANO Drošības padomes rezolūciju 2178(2014), ANO Drošības padomes rezolūciju 2309(2016), ANO Drošības padomes rezolūciju 2482 (2019), un Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas dalībvalstu apņemšanās izveidot iepriekšējas pasažieru informācijas sistēmas apliecina šo datu svarīgumu. Turklāt jau kopš 2018. gada februāra valstu papildu informācijas sistēmu ieviešana ir Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas standarts, kas to padara obligātu visām Čikāgas konvencijas līgumvalstīm.

¹⁸Padomes Direktīva 2004/82/EK par pārvadātāju pienākumu darīt zināmus datus par pasažieriem (OV L 261, 6.8.2004.) ("Iepriekšējas pasažieru informācijas direktīva" jeb "IPI direktīva").

Komisija sagatavos tiesību akta priekšlikumu **ES Policijas sadarbības kodeksam**. Tas būs balstīts uz rezultātiem, ko iegūst pašlaik īstenotā ārējā pētījumā, un balstīsies uz padziļinātu konsultāciju procesu, ņemot vērā dalībvalstu kompetenci. Mērķis ir racionalizēt un izstrādāt dažādus instrumentus tiesībaizsardzības sadarbībai (tai skaitā attiecīgos ES tiesību aktus, Padomes pamatnostādnes un dalībvalstu labās prakses no divpusējiem un daudzpusējiem nolīgumiem), apvienojot tos saskaņotā un mūsdienīgā noteikumu krājumā, kas aptver arī izmeklēšanas pasākumus.

Turklāt, lai risinātu potenciālus šķēršļus pārrobežu sadarbībai, jo īpaši cīņā pret organizētās noziedzības struktūrām, Komisija ir uzsākusi ārējo pētījumu, lai novērtētu, vai 2008. gada **Padomes Pamatlēmums par cīņu pret organizēto noziedzību**¹⁹ vēl arvien atbilst savam mērķim.

Eiropolam ir svarīga loma kā **ES kriminālās informācijas centram**, kas atbalsta policijas sadarbību un informācijas apmaiņu un reizi četros gados sagatavo **Eiropas Savienības smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējuma (ES SOCTA)** ziņojumu²⁰. Lai risinātu neatliekamas operatīvās vajadzības, piemēram, sadarbību ar privātām pusēm vai lielu datu kopu apstrādi, Komisija 2020. gada decembrī ierosināja stiprināt Eiropola pilnvaras²¹. Jaunās kompetences un rīki, kas paredzēti priekšlikumā, ļaus Eiropolam pastiprināt atbalstu cīņā pret organizēto noziedzību. Gan Eiropas Parlaments, gan Padome strādā pie savām pilnvarām, gatavojoties gaidāmajām iestāžu sarunām, kuras plānots uzsākt šogad. Komisija virzīs sarunas un plāno ātri panākt vienošanos starp likumdevējietādēm līdz 2021. gada beigām.

Viens no galvenajiem rīkiem šīs stratēģijas ieviešanai un centienu pastiprināšanai cīņā pret organizētās noziedzības struktūrām, izmantojot saskaņotas darbības, ir **Eiropas daudzdisciplīnu platforma pret noziedzības draudiem (EMPACT)**. Kopš 2010. gada *EMPACT* sniedz iespēju dalībvalstīm identificēt ES prioritāros noziedzības draudus, kam nepieciešama kolektīva rīcība,²² un cīnīties ar šiem noziedzības draudiem, tiesībaizsardzības,

¹⁹ Padomes Pamatlēmums 2008/841/TI (2008. gada 24. oktobris) par cīņu pret organizēto noziedzību (OV L 300, 11.11.2008.).

²⁰ Eiropols sagatavo ES *SOCTA* reizi četros gados, izmantojot no dalībvalstīm un citām ieinteresētajām personām saņemtu lielu informācijas apjomu. Tajā ir identificēti galvenie noziedzības apdraudējumi ES un ierosinātas ES prioritātes cīņā ar noziedzību turpmākajiem četriem gadiem. ES *SOCTA* ir pirmais solis katrā *EMPACT* ciklā un to izmanto kā pamatu, uz kura Padome pieņem ES prioritātes cīņā ar noziedzību, uz kurām koncentrēsies turpmāko četru gadu laikā.

²¹ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) 2016/794 attiecībā uz Eiropola sadarbību ar privātām pusēm, personas datu apstrādi, ko Eiropols veic kriminālizmeklēšanas atbalstam, un Eiropola uzdevumiem pētniecības un inovāciju jomā (COM(2020) 796 final), un Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) 2018/1862 par Šengenas Informācijas sistēmas (SIS) izveidi, darbību un izmantošanu policijas sadarbībā un tiesu iestāžu sadarbībā krimināllietās groza attiecībā uz Eiropola ievadītiem brīdinājumiem (COM(2020) 791 final), 2020. gada 9. decembris.

²² Attiecībā uz 2018.–2021. gada plānošanas periodu: kibernetiskie noziegumi, narkotiku tirdzniecība, nelegālas imigrācijas atbalstīšana, organizēti noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu, cilvēku tirdzniecība (visu veidu izmantošana, tostarp seksuālā izmantošana un darbaspēka ekspluatācija, kā arī bērnu visu veidu tirdzniecība), krāpšana akcīzes nodokļu jomā un “pazudušā tirgotāja” krāpnieciska darbība Kopienā, nelikumīga šaujamieroču tirdzniecība, noziegumi pret vidi, finanšu noziegumi, nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizēšana un dokumentu viltošana.

multas, nodokļu iestādēm, mirtiesām, Eiropas iestādēm un aģentūrām un attiecīgā gadījumā trešām valstīm, starptautiskām organizācijām un privātajam sektoram strukturēti sadarbojoties ES līmenī²³.

Izmantojot *EMPACT*, dalībvalstis un to partneri veic vairāk nekā **200 kopīgas operatīvas darbības gadā**, un šo darbību mērķis ir cīņa pret organizēto noziedzību, piemēram, izstrādājot kriminālizlūkošanas datu ainu attiecībā uz ES prioritātēm cīņā ar noziedzību, vairojot tiesībaizsardzības spējas, lai cīnītos pret konkrētiem noziegumiem, stiprinot sadarbību ar starptautiskiem partneriem, veicot profilaktisku rīcību, kopīgu izmeklēšanu cīņā pret konkrētām noziedzīgām izpausmēm vai konkrētiem kriminālām grupām un pievēršoties šo noziedzīgo grupu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, tiešsaistes noziegumu vai viltotu dokumentu iegūšanas paņēmieniem. Lai arī *EMPACT* jau šobrīd nodrošina būtiskus darbības rezultātus, piemēram, izņemto narkotiku vai aizturēto noziedznieku ziņā, pagaidām vēl netiek izmantots platformas pilns potenciāls. Tās komplicētība, informētības trūkums pirmās līnijas speciālistu aprindās un nepietiekams finansējums ne vienmēr nodrošina dalībvalstu un ārējo partneru atbildību un aktīvu iesaistīšanos un kavē sarežģītāku operāciju izstrādi, kas būtiskāk iedragātu organizētās noziedzības grupas.

Komisija strādās kopā ar visām attiecīgajām *EMPACT* ieinteresētajām personām, lai ieviestu vairākus pasākumus, kas detalizēti izklāstīti šai stratēģijai pievienotajā dienestu darba dokumentā, lai izmantotu visu *EMPACT* potenciālu un padarītu to par patiesu ES pamatinstrumentu **operatīvai daudzdisciplīnu sadarbībai un sadarbībai starp dažādām iestādēm** cīņā ar organizēto noziedzību ES līmenī.

Tāpat Komisija izvērtēs iespējas ieviest *EMPACT* mehānismu ES tiesiskajā regulējumā. Tas stabili nostiprinātu *EMPACT* kā svarīgu ES instrumentu, kas dalībvalstīm un attiecīgajām ES aģentūrām un struktūrām palīdzētu operatīvi sadarboties cīņā pret organizēto un smago starptautisko noziedzību. Tas padarītu *EMPACT* par pastāvīgu strukturālās sadarbības vektoru starp Eiropas un valstu noziedzības apkarošanas stratēģijām un darbībām ar saskaņotu metodoloģiju un pieeju, kā juridiskais pamats *ad hoc* kopīgām partnerībām, balstoties uz operatīvām vajadzībām. Tāpat Komisija centīsies būtiski pastiprināt *EMPACT* finansējumu, lai tajā varētu sagatavot sarežģītākas operācijas. Komisija kopā ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām arī apsvērs iespēju racionalizēt pašreizējo *EMPACT* saskaņā ar četriem modernizētiem un aktualizētiem pīlāriem²⁴, kurus papildinās pamatprincipi cīņā pret organizēto noziedzību. Turklāt tā mēģinās arī pastiprināt Eiropas tīklu un ekspertu grupu lomu, atbalstot *EMPACT* darbības. Visbeidzot, Komisija kopā ar Eiropas Ārējās darbības dienestu veicinās trešo valstu paaugstinātu iesaistīšanos *EMPACT* aktivitātēs un *EMPACT* metodoloģijas izstrādi ārpus ES, pielāgojot to darbības vajadzībām.

²³ “ES Politikas cikls starptautiskas organizētās noziedzības un smagu noziegumu jomā” tika izmantots, lai definētu sadarbības satvaru, nosakot kopīgas prioritātes, bet *EMPACT* kalpoja kā operacionāla platforma, lai nodrošinātu sadarbību starp speciālistiem. Tagad *EMPACT* ir vienīgais nosaukums, kas raksturo abus jēdzienus.

²⁴ Atjaunotā četru pīlāru secība: 1/ novērot, atklāt un novirzīt. 2/ kopīgi lemt un plānot. 3/ apkarot, novērst un izjaukt, 4/ paturēt, mācīties un atkārtot.

Lai sauktu noziedzniekus pie atbildības, tiesībaizsardzības un tiesu iestādēm ir jāstrādā plecu pie pleca: efektīvai atbildei uz organizēto noziedzību nepieciešami papildu soļi, lai pastiprinātu turpmāku tiesu iestāžu sadarbību. Parlamenta ieteikumi²⁵ un Padomes secinājumi²⁶ aicina uzlabot **Eiropas apcietināšanas ordera** praktisko izmantošanu²⁷. Tādēļ Komisija nodrošina pareizu īstenošanu atbilstoši Komisijas ziņojumam par Eiropas apcietināšanas ordera īstenošanu²⁸ un sniegs norādes atjauninātajā rokasgrāmatā.

Turklāt, lai izvairītos no tā, ka paralēli tiek veiktas izmeklēšanas par noziedzniekiem, kas darbojas vairākās jurisdikcijās, būtu nepieciešami kopēji noteikumi, kas ļautu dalībvalstīm nodot kriminālprocesus citai dalībvalstij, piemēram, aizdomās turētā valstspiederības dalībvalstij, ņemot vērā pamatlēmumu par jurisdikcijas īstenošanas konfliktu novēršanu.²⁹ Komisija šobrīd padziļināti izskata šo jautājumu ar mērķi izpētīt ES rīcības nepieciešamību šajā jomā. Komisija arī pēta problēmas, kas rodas saistībā ar pierādījumu vākšanu, nodošanu un izmantošanu pārrobežu lietās un iespējamo turpmāko rīcību³⁰.

Saziņa un informācijas apmaiņa ar kopējām izmeklēšanas grupām ir būtiska, un tādēļ Komisija strādās pie kopējo izmeklēšanas grupu sadarbības platformas izstrādes un *Eurojust* sadarbības ar trešām valstīm pastiprināšanas. Turklāt, kā norādīts Paziņojumā par tieslietu sistēmu digitalizāciju ES³¹, Komisija līdz 2021. gada beigām iesniegs priekšlikumu ar mērķi garantēt drošu elektronisko saziņu un informācijas un dokumentu apmaiņu starp tiesām, valstu iestādēm un attiecīgā gadījumā — tieslietu un iekšlietu aģentūrām. Komisija arī atbalstīs *Eurojust* lietu pārvaldības sistēmas modernizāciju ar mērķi palīdzēt *Eurojust* sniegt atsauksmes valstu iestādēm un izveidot tiesu iestāžu saiknes starp notiekošām izmeklēšanām. Minētajam būtu jāļauj *Eurojust* efektīvi sadarboties ar partneriem, it īpaši Eiropolu un *EPPO*, palīdzot koordinēt izmeklēšanas valstu līmenī un novērst paralēlas izmeklēšanas ar mērķi nodrošināt efektīvu kriminālvajāšanu.

1.3. Starptautiskā sadarbība

Tiesībaizsardzības iestāžu sadarbība ārpus Savienības robežām ir nepieciešama, lai sagrautu globālos noziedzības tīklus un transporta maršrūtus. Ir svarīgi pastiprināt starptautisko sadarbību, tostarp ar attiecīgo tieslietu un iekšlietu aģentūru aktivitātēm, it īpaši attiecībā uz kaimiņvalstīm un paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm.

²⁵ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0006_LV.html.

²⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13214-2020-INIT/lv/pdf>.

²⁷ Sk. Rokasgrāmatu par to, kā izsniegt un izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi (OV C 335, 6.10.2017.): [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC1006\(02\)&from=DA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC1006(02)&from=DA).

²⁸ Komisijas 2020. gada 2. jūlija ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Padomes 2002. gada 13. jūnija pamatlēmuma par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūram starp dalībvalstīm īstenošanu, COM(2020) 270 final, 2.7.2020.

²⁹ Padomes Pamatlēmums 2009/948/TI (2009. gada 30. novembris) par jurisdikcijas īstenošanas konfliktu novēršanu un atrisināšanu kriminālprocesā (OV L 328, 15.12.2009.).

³⁰ Pētījums par pierādījumu pārrobežu izmantošanu sāks 2020. gada martā.

³¹ Komisijas paziņojums “Tieslietu sistēmu digitalizācija Eiropas Savienībā. Iespēju rīkkopa” (COM(2020) 710 final, 2.12.2020.).

Steidzami nepieciešams attīstīt smagās un organizētās noziedzības izlūkdatus Eiropolā un pastiprināt informācijas apmaiņu un izmeklēšanas darbības (tostarp ar divpusējās sadarbības koordinatoru starpniecību, kas norīkoti uz šīm kritiskajām teritorijām) ar trešām valstīm un reģioniem, kas ir nozīmīgi augsta riska organizētās noziedzības centri, kuri ietekmē ES dalībvalstis. Komisija ir saņēmusi norādes sarunām par starptautiskiem nolīgumiem ar trešām valstīm, lai apmainītos ar persondatiem ar Eiropolu³² un veicinātu tiesu iestāžu sadarbību ar *Eurojust*³³, un tā centīsies panākt progresu šajās sarežģītajās sarunās.

Turklāt ES starptautiskās sadarbības programmas un projekti ir svarīgi, lai veidotu transkontinentālos tiesībsardzības un krimināltiesību tīklus. Komisijas atbalsts šādiem tīkliem un kopīgām operācijām arvien paplašinās.

ES pieeja ārējai drošībai kopējās ārpolitikas un drošības politikas un kopējās drošības un aizsardzības politikas ietvaros joprojām ir svarīgs elements ES centienos apkarot organizēto noziedzību ar mērķi stiprināt stabilitāti un aizsargāt Eiropas drošības intereses. Augstajam pārstāvim / priekšsēdētāja vietniekam ar Eiropas Ārējās darbības dienests atbalstu arī turpmāk būs svarīga loma stratēģiskās un operatīvās sadarbības uzlabošanā ar trešām valstīm un starptautiskām organizācijām, pilnībā izmantojot tam pieejamos ārējos instrumentus, piemēram, augsta līmeņa dialogus, terorisma apkarošanas / drošības ekspertu tīklu ES delegācijās un attiecīgā gadījumā kopējās drošības un aizsardzības politikas misijas un operācijas. Turklāt Komisija un Eiropas Ārējās darbības dienests turpinās kā prioritāti noteikt spēju veidošanas projektus trešās valstīs un it īpaši kaimiņreģiona valstīs un paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs, gan lai atbalstītu operatīvo sadarbību ar ES dalībvalstīm un aģentūrām, gan apgādātu partnerus ar rīkiem, kas tiem ļautu izskaust sarežģītas noziedzīgās struktūras, kuras potenciāli ietekmē ES.

Interpols ir vēl viens būtisks dalībnieks starptautiskajā sadarbībā pret organizēto noziedzību. Interpola 18 datubāzēs ietilpst 100 miljonu tiesībsardzības iestāžu ierakstu, t. sk. par meklēšanā esošiem noziedzniekiem, aizdomās turētiem teroristiem, pirkstu nospiedumiem, nozagtiem transportlīdzekļiem, nozagtiem un nozaudētiem ceļošanas dokumentiem, ieročiem un šaujamieročiem. Šīs datubāzes ļauj tiesībsardzības un tiesu iestādēm noteikt saiknes un tādējādi atvieglot transnacionālas organizētās noziedzības izmeklēšanu. Līdztekus šai stratēģijai Komisija pieņem **ieteikumu Padomei sākt sarunas ar Interpolu** par ES un Interpola sadarbības nolīgumu ar mērķi uzlabot sadarbību un apmierināt operatīvās vajadzības.

Galvenais starptautiskais instruments, kas veicina sadarbību un savstarpējo tiesisko palīdzību organizētās noziedzības izmeklēšanā, ir **Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību (UNTOC)**, kurai ir pievienojusies ES un tās dalībvalstis. Komisija 2021. gadā atjauninās deklarāciju par kompetenci, lai saskaņotu to ar

³² Alžīrija, Ēģipte, Izraēla, Jordānija, Libāna, Maroka, Tunisija, Turcija un Jaunzēlande.

³³ Alžīrija, Argentīna, Armēnija, Bosnija un Hercegovina, Brazīlija, Ēģipte, Izraēla, Jordānija, Kolumbija, Libāna, Maroka, Tunisija un Turcija.

Lisabonas līguma grozījumiem³⁴ un nodrošinātu, ka **Eiropas Prokuratūra (EPPO)** var izmantot *UNTOC* noteikumus par starptautisko savstarpējo tiesisko palīdzību ar mērķi sadarboties ar trešo valstu iestādēm. Turklāt Komisija pētīs iespēju informēt *EPPO* kā atbildīgo iestādi saistībā ar spēkā esošajiem Savienības līmeņa sadarbības nolīgumiem ar trešām valstīm, un, ja nepieciešams, apsvērs sarunu sākšanu ar noteiktām prioritārām trešām valstīm. Kā pausts Kioto deklarācijā, ko pieņēma ANO 14. kongresā par noziedzības novēršanu un krimināltiesībām, Savienība un dalībvalstis ir pilnībā apņēmušās stiprināt starptautisko regulējumu, veicinot tiesiskumu, noziedzības novēršanu un krimināltiesības, tostarp aktīvi iesaistoties notiekošos procesos, lai pārskatītu *UNTOC* un Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencijas (*UNCAC*) īstenošanu.

Galvenās darbības:

Komisija:

- ierosinās stiprināt **Prīmes sistēmu** (2021. gada 4. cet.);
- ierosinās izstrādāt **ES Policijas sadarbības kodeksu** (2021. gada 4. cet.);
- ierosinās pārskatīt **Iepriekšējas pasažieru informācijas** direktīvu (2022. gada 1. cet.);
- izveidos **sadarbības platformu** kopējām izmeklēšanas grupām (2021. gada 4. cet.);
- sadarbosies ar visām attiecīgajā ieinteresētajām personām, lai **racionalizētu, paplašinātu un modernizētu** Eiropas daudzdisciplīnu platformu pret noziedzības draudiem (*EMPACT*) un izveidotu to par **ES pamatinstrumentu cīņā pret organizēto un smago starptautisko noziedzību**, izmantojot darbību kopumu un tiesību akta priekšlikumu (2023. g.);
- būtiski **palielinās finansējumu** *EMPACT*, izmantojot Iekšējās drošības fondu 2021.–2027. gada periodam;
- sāks sarunas par **sadarbības** nolīgumiem starp **Eurojust** un trešām valstīm;
- paātrinās sarunas par sadarbību starp **Eiropolu** un trešām valstīm;
- kopīgi ar Eiropas Ārējās darbības dienestu pastiprinās **starptautisko sadarbību** ar trešām valstīm un starptautiskām organizācijām.

Eiropas Parlaments un Padome tiek aicināta:

- virzīt uz priekšu likumdošanas sarunas par **Eiropola regulas pārskatīšanu**, ietverot grozījumus Šengenas Informācijas sistēmas regulā, ar mērķi panākt **ātru vienošanos**.

Padome tiek aicināta:

- pieņemt ieteikumus sākt sarunas ar **Interpolu** par ES un Interpola sadarbības nolīgumu.

³⁴ Lisabonas līguma stāšanās spēkā 2009. gada 1. decembrī un pārejas perioda beigas kādreizējā 3. pīlāra instrumentiem 2014. gada 1. decembrī ir izmainījušas ES pilnvaru robežas, kas ir svarīgas šīs konvencijas īstenošanā. ES ieguva jaunas kompetences saskaņā ar LESD (82. un 83. pants) V sadaļu un izmantoja kompetenci, izstrādājot tiesību aktus attiecīgajās politikas jomās. Tāpat *UNTOC* pārskatīšanas procesam būtu jābalstās uz atjaunināto deklarāciju par kompetenci.

2. Efektīva izmeklēšana: sagraut organizētās noziedzības struktūras un novērst augstas prioritātes noziegumus

2.1. Pastiprināt centienus cīņā pret organizētās noziedzības struktūrām

Uzmanībai, kas vērsta uz tiesībsardzības iestāžu veiktām izmeklēšanām, nebūtu jāaprobežojas tikai ar nelegālu priekšmetu konfiscēšanu vai mazas nozīmes noziedznieku apcietināšanu, bet gan vajadzētu vērsties pret tiem dalībniekiem un tīkliem, kas veido noziedzības ekosistēmu pamatu.

Liela daļa noziedzīgo organizāciju ir strukturētas ap pamatgrupu vai ir hierarhiski strukturētas³⁵, bet organizētās noziedzības ainu raksturo tīklotā vide, kurā dažādas grupas un indivīdi sistemātiski sadarbojas, veidojot “kopprojekts” nenoteiktos un mainīgos noziedzības tīklos. Noziedzīgās organizācijas, kas pārvalda piegādes ķēdes starptautiskos noziedzīgos tirgos, sadarbojas ar mazākām grupām, kas specializējas noteiktās darbībās, un ar atsevišķām būtiski svarīgām personām, kuras sniedz pakalpojumus noziedzniekiem, piemēram, dokumentu viltošanu, juridiskās konsultācijas, šifrētu saziņu vai transportu. Noziedzīgo grupu spēja savstarpēji sasaistīties kaitē tiesībsardzības centieniem, jo katru noziedzības ķēdes posmu var viegli nomainīt tiesībsardzības iejaukšanās gadījumā.

Nemot vērā šo ainu, ir svarīgi pastiprināt **organizētās noziedzības struktūru izjaukšanu**, pievēršoties tām grupām, kas rada lielāku risku Eiropas drošībai, un atsevišķām personām noziedzīgo organizāciju augstākajos ešelonos. Šai nolūkā dažas dalībvalstis ir izveidojušas struktūras valsts līmenī vai specializētas tiesībsardzības un tiesu iestāžu struktūras pret mafijas veida organizācijām. Šī pieredze ir bijusi efektīva, rosinot stratēģisku pieeju, kas veicina centienus, kuru rezultātā tiek grautas noziedzīgās infrastruktūras. Turklāt specializētu policijas vienību vai tiesu iestāžu izveide atvieglotu plašāku pārrobežu sadarbību. Komisija veicinās paraugpraksi apmaiņu, lai atvieglotu šādu modeļu atdarināšanu visās dalībvalstīs, pielāgojot tos valsts īpatnībām.

Eiropas līmenī operatīvā sadarbība pret mafijai līdzīgiem organizētās noziedzības grupām, ko īsteno **@ON tīklā**³⁶, atvieglo specializētu izmeklētāju izvietojumu visās dalībvalstīs, lai palīdzētu pārrobežu organizētās noziedzības grupējumu izmeklēšanā. Vēl kāds svarīgs stūrakmens ir darbs, ko Eiropols veic kopā ar dalībvalstīm, identificējot un veicot izlūkošanu un izmeklēšanu attiecībā uz noteiktiem **īpaši svarīgiem mērķiem**,³⁷ proti, aizdomās turētiem noziedzīgu organizāciju locekļiem, kas rada īpaši augstu risku divām vai vairākām dalībvalstīm.

³⁵ Saskaņā ar 2021. gada ES SOCTA ziņojumu 43 % no organizētās noziedzības grupām ir strukturētas ap pamatgrupu, 40 % ir hierarhiska struktūra, bet 17 % ir nenoteiktas struktūras tīkli.

³⁶ Šobrīd @ON tīklā, kas pastāv kopš 2014. gada, piedalās 16 dalībvalstis.

³⁷ Kopš 2018. gada šīs iniciatīvas rezultātā ir arestēti 75 īpaši svarīgi mērķi un 2529 ar tiem saistītās personas, kā arī izņemti līdzekļi 310 miljonu EUR vērtībā.

Lai paplašinātu rīcību pret noziedzīgām organizācijām, ir akūti nepieciešama papildu strukturāla sadarbība. **Kopīgu kritēriju** izveide visām dalībvalstīm, lai **identificētu īpaši svarīgus mērķus**, un reāllaika operatīvās sadarbības un informācijas apmaiņas atvieglošana veicinātu vairāk kopēju un sistemātisku izmeklēšanas darbību attiecībā pret personām, kurām ir būtiska loma noziedzīgajā tīklā. Pašreizējais @ON tīkls būtu jāuzlabo, iekļaujot visas dalībvalstis un izstrādājot paraugprakses, kā arī izveidojot ciešāku saikni ar *EMPACT* un tā darbu cīņā ar noziedzīgiem tīkliem.

Lielāks uzsvars uz organizētās noziedzības izmeklēšanu nozīmē, ka ir nepieciešama robustāka **izlūkdatu aina par organizētās noziedzības grupām**, kas atrodas komplicētu organizētās noziedzības tīklu centrā. Eiropalam un dalībvalstīm būtu jāturpina darbs pie tā, lai izstrādātu uz izlūkošanu balstītas stratēģiskās un taktiskās ainas par grupām, kas rada lielāku apdraudējumu Eiropas drošībai, tostarp sagatavojot *ad hoc* ziņojumus, kas papildina ES smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējumu (*SOCTA*). Šai ziņā var būt noderīga stratēģiskās informācijas apmaiņa ar citiem dalībniekiem, tostarp ar kopējās drošības un aizsardzības politikas misijām un operācijām. Turklāt ir nepieciešams labāks pārskats par noziedzīgo darbību un dalībvalstu veiktās rīcības dimensiju. Ņemot vērā organizētās noziedzības neskaidro raksturu, ir grūti izmērīt un noteikt šīs rīcības apmēru, un Eiropas Savienībai pieejamie dati un statistika ir sadrumstalota, tie iegūti galvenokārt dažādos tiesību aktos noteikto ziņošanas pienākumu ceļā. Pamatojoties uz iepriekš veiktu visaptverošu pētījumu³⁸, Komisija novērtēs vajadzību pēc sistemātiskākas statistikas apkopošanas šajā jomā.

2.2. Pielāgota reakcija uz īpašiem noziedzības veidiem

Saskaņā ar 2021. gada ES *SOCTA* organizētās noziedzības grupas, kas darbojas Eiropā, ir iesaistītas dažādās noziedzīgās darbībās; no tām lielā daļa ir iesaistīti narkotiku tirdzniecībā, organizētos noziedzīgos nodarījumos pret īpašumu, kam seko krāpšana (tostarp muitas, krāpšana akcīzes nodokļu un PVN jomā), migrantu kontrabanda un cilvēku tirdzniecība. Kamēr dažas grupas specializējas noteiktā noziedzības tirgū, citas arvien biežāk pievēršas **vairākiem noziedzības veidiem**, izmantojot peļņu no vienas noziedzīgās darbības, lai finansētu paplašināšanos citās noziedzības jomās. Noteiktiem noziedzības veidiem ir vajadzīga specializēta reakcija likumdošanas un politikas ziņā.

ES ir izvirzījusi noteikumus attiecībā uz smagiem noziegumiem, piemēram, uz migrantu kontrabandu³⁹, kā arī attiecībā uz jaunu psihoaktīvu vielu atklāšanu un aizliegšanu⁴⁰, šaujamieroču glabāšanas un tirdzniecības kontroli un neitralizētu ieroču reaktivēšanas

³⁸ Pētījums “Administratīvo statistikas datu par reģistrēto noziedzību un par kriminālprocesa posmiem ES pieejamība, salīdzināmība un saskaņotība”, 2021. gada marts, DR0121067ENN, <https://data.europa.eu/doi/10.2837/065004>.

³⁹ Padomes Pamatlēmums 2002/946/TI (2002. gada 28. novembris) par krimināltiesiskās sistēmas stiprināšanu, lai novērstu neatļautas ieceļošanas, tranzīta un uzturēšanās atbalstīšanu (OV L 328, 5.12.2002.).

⁴⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/2101 (2017. gada 15. novembris), ar ko attiecībā uz informācijas apmaiņu, agrīnās brīdināšanas sistēmu un riska novērtēšanu saistībā ar jaunām psihoaktīvām vielām groza Regulu (EK) Nr. 1920/2006 (OV L 305, 21.11.2017.).

novēršanu⁴¹. Narkotiku tirdzniecība vēl arvien ir būtisks ienākumu avots organizētās noziedzības grupām, un ES ir noteikusi prioritātes nākamajiem pieciem gadiem **ES stratēģijā narkotiku jomā 2021.–2025. gadam**, ko Padome pieņēma 2020. gada decembrī⁴². Padomē turpinās pārrunas par saistīto **Rīcības plānu narkotiku jomā**, savukārt Komisija sagatavo pirmās iniciatīvas, lai īstenotu stratēģiju un rīcības plānu⁴³.

Šaujāmieroči ir svarīgs līdzeklis, kas veicina noziedzīgo grupu pieaugošo vardarbību, ļaujot tiem iebiedēt pretiniekus un kontrolēt savus dalībniekus un tirgus. Lai ierobežotu iespēju, ka šaujāmieroči nonāk noziedznieku rokās, Komisija sāka jaunā ES rīcības plāna **cīņai pret šaujāmieroču nelikumīgu tirdzniecību 2020.–2025. gadam** īstenošanu. Tā publicēs Šaujāmieroču direktīvas piemērošanas ziņojumu, nosakot tiesiskā regulējuma uzlabošanas sākotnējos līdzekļus.

Migrantu kontrabanda vēl arvien ir organizētās noziedzības grupu pamatdarbība, kas apdraud migrantus un kaitē ES migrācijas pārvaldības mērķiem. Komisija 2021. gadā pieņems **jaunu rīcības plānu cīņai pret migrantu kontrabandu**, lai apkarotu noziedzības tīklus, kas iesaistīti šajā noziedzīgajā nodarījumā, atbalstītu tiesībsardzības iestāžu un aģentūru savstarpējo sadarbību un veicinātu sadarbību ar trešām valstīm, kā arī attiecīgā gadījumā ar kopējās drošības un aizsardzības politikas misijām un operācijām.

Cilvēku tirdzniecību, kas ir īpaši šausmīgs noziedzības veids, nereti veic organizētās noziedzības grupas, kuras arvien biežāk upurus vervē tiešsaistē, vilto personu apliecinošus dokumentus un darba atļaujas, kā arī izmanto upurus seksuāli, piespiedu darba, piespiedu noziedzības vai ubagošanas mērķiem. Lai arī šīs stratēģijas prioritātes un darbības aptver cilvēku tirdzniecības jautājumus, Komisija līdztekus šai stratēģijai ierosina īpašu ES stratēģiju cilvēku tirdzniecības apkarošanai 2021.–2025. gadam, lai cīnītos ar šīs noziedzības īpatnībām.

Kibernetiskā drošība kļūst arvien agresīvāka un konfrontējošāka. Strauji progresējošā sabiedrības digitalizācija, kas piedzīvojusi pieaugumu Covid-19 pandēmijas laikā, rada jaunus vājos punktus, kurus var izmantot noziedznieki, kas iesaistīti kibernetiskajā drošībā. Pēdējā gada laikā gan skaita, gan sarežģītības ziņā ir paplašinājušies kibernetiskie uzbrukumi, piemēram, ļaunatūras izstrāde un izplatīšana, hakeru uzbrukumi, lai nozagtu sensitīvus personas vai ražošanas nozares datus, vai pakalpojumatteices uzbrukumi⁴⁴.

Eiropas Kibernetiskās drošības apkarošanas centram Eiropolā (EC3), kuru izveidoja 2013. gadā, ir bijusi noteicoša loma, izsekojot to, kā organizētā noziedzība ir izmantojusi Covid-19 pandēmiju, un radot informatīvus materiālus un ziņojumus dalībvalstu un

⁴¹ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/trafficking-in-firearms_en.

⁴² Padomes secinājumi par ES Narkomānijas apkarošanas stratēģiju 2021.–2025. gadam, 14178/20, 2020. gada 18. decembris.

⁴³ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12854-Alternatives-to-coercive-sanctions-for-drug-using-offenders>.

⁴⁴ Sk. 2020. gada interneta organizētās noziedzības draudu novērtējumu (iOCTA) <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment>, kā arī citus Eiropola ziņojumus <https://www.europol.europa.eu/activities-services/staying-safe-during-covid-19-what-you-need-to-know>.

sabiedrības informēšanai, kā arī atbalstot izmeklēšanu saistībā ar organizētās noziedzības grupu veikto krāpšanu tiešsaistē. Tāpat tas publicē regulārus **interneta organizētās noziedzības draudu novērtējuma (IOCTA)** ziņojumus, kas piedāvā svarīgu informācijas avotu prioritāšu noteikšanai operācijās un politikā⁴⁵.

Saskaņā ar 2020. gada ES Stratēģiju efektīvākai cīņai pret seksuālu vardarbību pret bērniem un ES visaptverošo stratēģiju par bērna tiesībām (2021.–2025. gadam) Komisija 2021. gadā ierosinās tiesību aktu ar mērķi uzlabot bērnu aizsardzību pret **seksuālu vardarbību pret bērnu**, tostarp iekļaujot prasību, kura paredz, ka attiecīgajiem tiešsaistes pakalpojumu sniedzējiem ir jāatklāj zināmie materiāli, kas saistīti ar seksuālu vardarbību pret bērniem, un par šiem materiāliem jāziņo publiskajām iestādēm⁴⁶. Tiesību akti arī nodrošinās konsekvenci ar citām likumdošanas iniciatīvām, jo īpaši ar priekšlikumu par digitālo pakalpojumu tiesību aktu⁴⁷. Komisija arī turpina atbalstīt Eiropas Parlamentu un Padomi, lai pēc iespējas drīz vienotos par regulas priekšlikumu attiecībā uz noteiktu pakalpojumu sniedzēju brīvprātīgiem centieniem cīņā pret bērnu seksuālo izmantošanu tiešsaistē⁴⁸. Vienlaikus Eiropols atbalsta savas sekmīgās kampaņas “Noteikt objekta atrašanās vietu” paplašināšanu, kurā, izmantojot kolektīvo pakalpojumu, tiek vākta informācija par atsevišķiem objektiem attēlos, kuros redzama seksuāla vardarbība pret bērnu, un šī informācija var palīdzēt sašaurināt notikuma ģeogrāfisko vardarbības norises vietu, tādējādi veicinot upuru identificēšanu un glābšanu.

Pandēmijas ietekmē paātrinātā pāreja uz bezskaidras naudas ekonomiku ir radījusi plašākas krāpšanas iespējas un **bezskaidras naudas maksāšanas līdzekļu**, piemēram, kredītkaršu un tiešsaistes maksājumu rīku,⁴⁹ viltošanas iespējas, kas rada būtiskus apdraudējumu ES drošībai. Tās nodrošina svarīgu ienākumu avotu organizētajai noziedzībai un veicina noziedzīgas darbības, piemēram, narkotiku nelikumīgu tirdzniecību un cilvēku tirdzniecību. ES 2019. gadā pieņēma stingrākus noteikumus⁵⁰, kuri dalībvalstīm ir jāievieš līdz 2021. gada 31. maijam. Komisija cieši uzraudzīs progresu, lai nodrošinātu jauno noteikumu pilnīgu efektivitāti.

Krāpšana, ietverot krāpšanu muitas, akcīzes nodokļu un PVN jomā, ir vēl viena noziedzības joma, kas kļūst aizvien pievilcīgāka organizētās noziedzības aprindās. Papildus pašreizējiem Eiropola un *Eurojust* centieniem šajā jomā, **EPPO** izmeklēs noziedzīgus nodarījumus saistībā ar dalību noziedzīgā organizācijā un sāks kriminālvajāšanu par tiem, ja šādas noziedzīgas organizācijas noziedzīgās darbības mērķis ir pastrādāt noziedzīgus nodarījumus, kas skar

⁴⁵ <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment>.

⁴⁶ Komisijas paziņojums “ES stratēģija efektīvākai cīņai pret bērnu seksuālu izmantošanu” (COM(2020) 607 final, 24.7.2020.).

⁴⁷ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par digitālo pakalpojumu vienoto tirgu (digitālo pakalpojumu tiesību akts), ar ko groza Direktīvu 2000/31/EK (COM(2020) 825 final, 15.12.2020.).

⁴⁸ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par pagaidu atkāpi no konkrētiem Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/58/EK noteikumiem attiecībā uz tehnoloģiju izmantošanu, ko veic numurējamatkarīgu starppersonu sakaru pakalpojumu sniedzēji, lai apstrādātu persondatus un citus datus nolūkā apkarot seksuālu vardarbību pret bērniem tiešsaistē (COM(2020) 568 final, 10.9.2020.).

⁴⁹ <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/beyond-pandemic-what-will-criminal-landscape-look-after-covid-19>.

⁵⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/713 par krāpšanas un viltošanas apkarošanu attiecībā uz bezskaidras naudas maksāšanas līdzekļiem (OV L 123, 10.5.2019.).

Savienības budžetu, ietverot nopietnu pārrobežu krāpšanu PVN jomā.

Preču **viltošana** ir noziegums, kas atstāj lielu ietekmi. Viltotas preces veido 6,8 % no ES importa,⁵¹ un tās ir svarīgs organizētās noziedzības grupu ienākumu avots. Medicīnas, veselības aprūpes un higiēnas preces veido nozīmīgu un arvien pieaugošu viltoto preču daļu — tā ir parādība, kas satraucošā ātrumā ir pieaugusi Covid-19 pandēmijas laikā. Organizētā noziedzība ir iesaistījusi viltotu aizsardzības līdzekļu, testēšanas komplektu un farmaceitisko produktu ražošanā un piedāvāšanā, un pastāv risks, ka organizētās noziedzības grupas mēģina izmantot iespējas, kas rodas ES lielā vakcīnu pieprasījuma dēļ. Tiesībaizsardzības iestādes kopā ar Eiropu un Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai sekmīgi veic svarīgas operācijas, kuru rezultātā tiek panāktas nozīmīgas apcietināšanas un viltoto preču, tostarp medicīnisko izstrādājumu, rotaļlietu, pārtikas un dzērienu, konfiskācijas⁵². Taču ir jādara daudz vairāk, lai uzlabotu operatīvo sadarbību un novērstu viltošana. Organizētās noziedzības grupas aizvien biežāk ir iesaistītas tādos noziedzīgos nodarījumos kā pesticīdu viltošana un ES bioloģiskās ražošanas logotipa krāpnieciska izmantošana. Pamatojoties uz oficiālo kontroli un izpildes panākšanas regulējumu, Komisija turpinās stiprināt centienus novērst krāpšanu pārtikas jomā un strādās, lai nodrošinātu iespējas valstu iestādēm, izveidotu nulles tolerances politiku un paplašinātu profilaksi, kontroli, atturēšanu un iedarbīgas sankcijas.

Šai nolūkā Komisija 2020.gada novembrī pieņēma rīcības plānu intelektuālā īpašuma jomā, un 2022. gadā tā izveidos **ES rīkkopu cīņai pret viltošana**, nosakot principus kopīgai rīcībai, sadarbībai un datu apmaiņai starp tiesībaizsardzības iestādēm, tiesību īpašniekiem un starpniekiem⁵³. Ņemot vērā to, ka medicīnas preču viltošana parasti notiek trešās valstīs, ir svarīgi stiprināt globālo pārvaldību, īpaši ES dalībvalstīm un, iespējams, pašai Savienībai pievienojoties Eiropas Padomes Konvencijai par **medikamentu viltošana** (Medicīnisko noziegumu konvencijai) un ratificējot to; to ir parakstījušas 14 dalībvalstis, no kurām tikai 6 to ir ratificējušas⁵⁴.

Īpaša uzmanība ir jāpievērš **noziegumiem** pret vidi saistībā ar to kaitīgo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un vides, veselību un sociālo kohēziju ES un trešās valstīs. Vēl arvien turpinās nelikumīga tirdzniecība ar dažādiem savvaļas īpatņiem — augiem, dzīvniekiem un

⁵¹ OECD/EUIPO (2019), *Trends in Trade in Counterfeit and Pirated Goods, Illicit Trade*, OECD Publishing, Paris/European Union Intellectual Property Office. <https://doi.org/10.1787/g2g9f533-en>.

⁵² Sk., piemēram, operāciju *Pangea XIII* (medicīnas preces), *LUDUS* (rotaļlietas) un *Opson IX* (pārtika un dzērieni). Eiropas koordinētajā operācijā “Shield”, kas noslēdzās 2020. gada septembrī, tika konfiscēti nepilni 33 miljoni ar Covid-19 saistītu viltotu medicīnisko ierīču: tai skaitā 8 tonnas izejmateriālu, sejas maskas, testēšanas un diagnostikas komplekti.

⁵³ Komisijas paziņojums “ES inovāciju potenciāla maksimāla izmantošana. Rīcības plāns intelektuālā īpašuma jomā ES atveseļošanās un noturības atbalstam”, COM(2020) 760 final, 25.11.2020.

⁵⁴ Konvencija CET Nr. 211. Konvenciju ir ratificējusi Beļģija, Horvātija, Spānija, Francija, Ungārija un Portugāle. To ir parakstījusi (bet pagaidām nav ratificējusi) Austrija, Kipra, Vācija, Dānija, Somija, Itālija, Luksemburga un Slovēnija. Papildus Medicīnisko noziegumu konvencijai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/62/ES (2011. gada 8. jūnijs), ar ko Direktīvu 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, groza attiecībā uz to, kā novērst viltotu zāļu nokļūšanu legālas piegādes ķēdē (OV L 174, 1.7.2011.), paredz noteikumus un mehānismus, kas nosaka stingrākas pārbaudes prasības, ko šādam mērķim piemēro zāļu ražotājam.

atvasinātajiem produktiem, kā arī lolojumdzīvniekiem —, nereti plašā apjomā un dažkārt ar potenciāli postošām sekām. Ar atkritumiem saistīta noziedzība un to nosūtīšana apdraud likumīgas atkritumu apstrādes un pārstrādes nozares. ES ir pieņēmusi tiesību aktus, lai reglamentētu tirdzniecību ar savvaļas dzīvniekiem⁵⁵ un atkritumiem⁵⁶, un tā pieprasīja dalībvalstīm paredzēt kriminālatbildību un noteikt sodus par dažādiem noziegumu pret vidi veidiem⁵⁷. Šos leģislatīvos rīkus papildina 2016. gada ES rīcības plāns savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai un 2018. gada rīcības plāns par vidisko atbildību un pārvaldību. Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai ir būtiski attīstījis savas operatīvas darbības cīņā pret preču nelikumīgu tirdzniecību, kas pakļauj vidi riskam.

Neraugoties uz šiem centieniem, pārbaužu, tiesībaizsardzības un tiesu iestādēm bieži trūkst kapacitātes un resursu, lai efektīvi atklātu un izmeklētu noziegumus pret vidi un sauktu pie atbildības par tiem. Tas sevišķi attiecas uz dalībvalstīm, kurās nav specializētu izpildes vai kriminālvajāšanas struktūru un nav ieviesta stratēģiska pieeja cīņā pret noziegumiem pret vidi. Nepieciešams pastiprināt izpildes kapacitāti valstu un ES līmenī. Piemērotās sankcijas nav pietiekami atturošas, un koordinācija un informācijas apmaiņa dalībvalstīs un starp tām, jo īpaši starp administratīvajām iestādēm un tiesībaizsardzības iestādēm, ir nepietiekama⁵⁸. Komisija pārskata **ES Regulu par atkritumu sūtījumiem un rīcības plānu savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai. Vides krimināltiesiskās aizsardzības direktīva** tiks pārskatīta, lai precizētu noziedzīgu nodarījumu pret vidi apmēru, nodrošinātu vairāk skaidrības attiecībā uz sankcijām, atvieglotu efektīvu izmeklēšanas pasākumu izmantošanu un veicinātu pārrobežu sadarbību un informācijas apmaiņu. Turklāt tiks stiprināta sadarbība ar Eiropas vides tiesību aktu izpildes tīklu starpniecību. Visbeidzot, tā kā savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgās tirdzniecības starptautiskā dimensija ir izšķiroši svarīga, Komisija veicinās papildu protokola pieņemšanu *UNTOC* ietvaros.

Kultūras priekšmetu nelikumīgai tirdzniecībai ir postoša ietekme uz valstu kultūras mantojumu, tā nodrošina naudas līdzekļus noziedzīgām organizācijām, un tai ir būtiska nozīme nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizēšanā. Lai efektīvi cīnītos ar šo noziedzības veidu, ir vajadzīga uzlabota pārraudzība un informācijas apmaiņa, pastiprināta tiesībaizsardzības un muitas iestāžu sadarbība, uzlabota tieslietu un iekšlietu un kopējās drošības un aizsardzības politikas sadarbība šajā jomā, kā arī jāizmanto dažādu valsts un privātā sektora dalībnieku pieredze. Ātra piekļuve arheologiem un mākslas vēsturniekiem var lielā mērā veicināt kultūras priekšmetu nelikumīgas tirdzniecības izmeklēšanu. Lai novērstu šo unikālo noziedzības veidu, Komisija turpinās atbalstīt spēju veidošanu kultūras mantojuma ekspertu aprindās, t. sk. šādu ekspertu tīklu, ko dalībvalstis varētu izmantot *EMPACT* sistēmā. Tiks atbalstīta to strukturēta sadarbība ar tiesībaizsardzības iestādēm, lai veicinātu izmeklēšanu, kā arī projektu finansēšana kultūras priekšmetu nelikumīgas tirdzniecības jomā. Turklāt

⁵⁵ https://ec.europa.eu/environment/cites/legislation_en.htm.

⁵⁶ Sk. 50. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 1013/2006 (2006. gada 14. jūnijs) par atkritumu sūtījumiem (OV L 190, 12.7.2006.).

⁵⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/99/EK par vides krimināltiesisko aizsardzību (OV L 328, 6.12.2008.) (Vides krimināltiesiskās aizsardzības direktīva).

⁵⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/99/EK (2008. gada 19. novembris) par vides krimināltiesisko aizsardzību (Vides krimināltiesiskās aizsardzības direktīva) novērtējums, SWD(2020) 259 final, 28.10.2020.

Komisija apsvērs visu vajadzīgo rīcību, lai risinātu šo parādību, tostarp uzlabojot kultūras priekšmetu tiešsaistes un bezsaistes izsekojamību iekšējā tirgū un sadarbību ar trešām valstīm, kur kultūras priekšmeti ir izlaupīti. Šajā nolūkā Komisija 2022. gadā ierosinās rīcības plānu kultūras priekšmetu nelikumīgas tirdzniecības novēršanai.

Galvenās darbības:

Komisija:

- ierosinās grozījumus **Vides krimināltiesiskās aizsardzības direktīvā** (2021. g. 4. cet.);
- stiprinās noteikumus par izpildi pret atkritumu nelikumīgiem sūtījumiem priekšlikumā, kas groza regulu par atkritumu sūtījumiem (2021. g. 2. cet.);
- izveidos **ES rīkkopu cīņai pret viltošanu**, nosakot principus kopīgai rīcībai, sadarbībai un datu apmaiņai starp **tiesībaizsardzības iestādēm**, tiesību īpašniekiem un starpniekiem (2022. g.);
- ierosinās **rīcības plānu kultūras priekšmetu nelikumīgas tirdzniecības novēršanai** (2022. g.);
- izpētīs iespēju Savienībai pievienoties Eiropas Padomes **Medicīnisko noziegumu konvencijai**.

Dalībvalstis tiek mudinātas:

- **pievienoties un stiprināt @ON tīklu** saistībā ar mafijas tipa organizētās noziedzības grupām un apsvērt **mērķtiecīgas pieejas pret noziedzības tīkliem** strukturētāku integrēšanu **EMPACT** platformā;
- izveidot vai turpināt attīstīt koordinācijas struktūras valsts līmenī vai **specializētas struktūras** tiesībaizsardzības un tiesu iestādēs, kas pievēršas organizētās noziedzības struktūru izskaušanai;
- pievienoties Eiropas Padomes **Medicīnisko noziegumu konvencijai** un ratificēt to.

Dalībvalstis un Eiropols tiek mudināti:

- izstrādāt kopīgus identifikācijas kritērijus, lai atlasītu un izmeklētu **īpaši svarīgus mērķus** un noteiktu prioritātes izmeklēšanu attiecībā uz personām un noziedzības tīkliem, kas rada vislielāko drošības risku ES;
- izstrādāt stratēģisku un taktisku **izlūkdatu ainu** par augsta riska organizētās noziedzības grupām;
- pastiprināt stratēģisko un operatīvo **sadarbību** cīņā pret **medicīnisko izstrādājumu viltošanu**, t. sk. sadarbību ar Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai un Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroju, kā arī globālā mērogā.

3. Organizētā noziedzībā iegūto līdzekļu likvidēšana un iefiltrēšanās likumīgajā ekonomikā un sabiedrībā novēršana

3.1. Līdzekļu atgūšanas un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pasākumu stiprināšana, izmeklēšanas finanšu jomā veicināšana

Organizētā noziedzība ES pamatā balstās uz spēju lielā apmērā legalizēt nelikumīgi iegūtus līdzekļus. Lai arī trīs ceturtdaļas no noziedzīgajām organizācijām vēl arvien izmanto vienkāršus paņēmienus, lai slēptu nelikumīgi gūto peļņu, piemēram, ieguldot nekustamajā īpašumā vai citās augstvērtīgās precēs, pārējās izmanto arvien sarežģītākus paņēmienus, nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizācijai izmantojot ierēdņu palīdzību⁵⁹. Noziedznieku atstātās finanšu pēdas ir galvenais to darbības rādītājs, kas sniedz noderīgu informāciju izmeklētājiem un ļoti vērtīgus pierādījumus, kuri ļauj apsūdzēt noziedzīgu nodarījumu izdarītājus. Tādēļ noziedzīgi iegūto līdzekļu apkarošana ir ļoti svarīga, lai atklātu noziedzīgas darbības, atturētu no noziedzības un novērstu iefiltrēšanos likumīgajā ekonomikā un sabiedrībā.

Neraugoties uz nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizācijas novēršanas un līdzekļu atgūšanas tiesiskā regulējuma pilnveidošanu, tiek atklāts tikai neliels skaits no noziedzīgi iegūto aktīvu legalizēšanas darbībām, un tikai 1 % no noziedzīgajiem aktīviem tiek konfiscēts⁶⁰. Situāciju pasliktina arvien pieaugošā tādu finansiālo kanālu izmantošana, kur uzraudzība ir vājāka nekā banku nozarē, piemēram, saistībā ar **virtuālajām valūtām**.

Ir jāpastiprina cīņa pret noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem. Kā uzsvērts 2020. gada rīcības plānā nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizācijas novēršanai⁶¹, ES nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizācijas novēršanas tiesiskais regulējums ir būtiski jāuzlabo, lai risinātu būtiskas atšķirības tā piemērošanas veidā un nopietnus noteikumu izpildes trūkumus. Finanšu izmeklēšana netiek pilnībā izmantota daļēji tādēļ, ka tiesībsardzībā trūkst spēju veikt šādu kompleksu un sarežģītu izmeklēšanu.

Turklāt iespējas atņemt noziedzniekiem nelikumīgi iegūtus aktīvus vēl vairāk ierobežo konfiskācijas tiesiskā regulējuma šaurā darbības joma attiecībā uz iekļautajiem aktīviem un noziedzīgajām darbībām. Turklāt līdzekļu atguves dienesti, izsekojot līdzekļus, patlaban sastopas ar problēmām, jo tiem nav, piemēram, īslaicīgu iesaldēšanas pilnvaru, kas ļautu novērst līdzekļu izšķērdēšanu, vai tiešas un tūlītējas piekļuves noteiktiem publiskiem reģistriem, piemēram, centrālajiem zemes reģistriem vai centrālajiem uzņēmumu reģistriem⁶². Tāpat atgūtie līdzekļi ne vienmēr tiek efektīvi pārvaldīti un netiek pietiekami izmantoti, lai izmaksātu kompensāciju upuriem vai sniegtu labumu sabiedrībai.

⁵⁹ Eiropols, 2021 *EU Serious and Organised Threat Assessment Report (EU SOCTA)*, 2021. gada 12. aprīlis, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment>.

⁶⁰ Eiropols, *Does crime still pay? Criminal Asset Recovery in the EU – Survey of statistical information 2010–2014* (Vai noziedzība joprojām atmaksājas? Noziedzīgi iegūto aktīvu atgūšana ES — 2010.–2014. gada statistikas datu apsekojums), 2016. gads, pieejams: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/does-crimestill-pay>.

⁶¹ Komisijas paziņojums par Rīcības plānu attiecībā uz visaptverošu Savienības politiku nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai, C(2020)2800 final, 7.5.2020.

⁶² Sk. Padomes secinājumus par finanšu izmeklēšanu uzlabošanu cīņai pret smago un organizēto noziedzību, 8927/20, 2020. gada 17. jūnijs.

Kā ziņots 2020. gada rīcības plānā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanai, spēkā esošā tiesiskā regulējuma nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā īstenošana ir prioritāte. Papildus pašreizējiem centieniem nodrošināt pienācīgu īstenošanu Komisija gatavo tiesību aktu priekšlikumus, kuru mērķis ir pastiprināt un izstrādāt **ES tiesisko regulējumu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā**, 2021. gada otrajā ceturksnī rosinot izveidot tieši piemērojamu vienotu noteikumu kopumu ar mērķi stiprināt ES līmeņa pārraudzību un izveidot ES koordinācijas un atbalsta mehānismu finanšu ziņu vākšanas vienībām.

Tāpat ir papildus jāveicina **agrīnas finanšu izmeklēšanas** kultūra visās dalībvalstīs un jāuzlabo izmeklētāju spēja pievērsties organizētās noziedzības finansiālajai dimensijai. Padomes 2020. gada secinājumos par finanšu izmeklēšanu uzlabošanu⁶³ dalībvalstis tiek aicinātas nodrošināt, ka finanšu izmeklēšanas ir daļa no visu veidu noziegumu izmeklēšanām attiecībā uz organizēto noziedzību. Turklāt, izveidojot Eiropas Finansiālo un ekonomisko noziegumu apkarošanas centru, Eiropols ir uzlabojis savas spējas atbalstīt dalībvalstis, tām veicot finanšu izmeklēšanas.

Vienlīdz svarīgi ir pastiprināt **iesaldēšanas un konfiskācijas** centienus, izmantojot pastiprinātu tiesisko regulējumu ES līmenī un **līdzekļu atguves dienestu** uzlabotas operatīvās spējas. Būtu jāapsver konfiskācijas pasākumi, kuru pamatā nav notiesājoša sprieduma, jo tie var veicināt konfiscēto līdzekļu apjoma pieaugumu, ja, piemēram, iegūtos līdzekļus nav iespējams sasaistīt ar spriedumu krimināllietā⁶⁴. Lai paredzētu spēcīgāku konfiskāciju režīmu un piešķirtu valstu līdzekļu atguves dienestiem efektīvākas pilnvaras, Komisija 2022. gadā ierosinās pārskatīt 2014. gada **Direktīvu par konfiskāciju** un 2007. gada Padomes Lēmumu par **līdzekļu atguves dienestiem**⁶⁵, lai paplašinātu aptverto noziedzīgo nodarījumu klāstu un ieviestu efektīvākus noteikumus konfiskācijai, kuras pamatā nav notiesājoša sprieduma; nodrošinātu konfiscēto līdzekļu efektīvu pārvaldību un novirzīšanu sociāliem mērķiem un garantētu kompensāciju noziegumos cietušajiem, kā arī pastiprinātu līdzekļu atguves dienestu spēju izsekot un identificēt nelikumīgus līdzekļus⁶⁶.

Turklāt Komisija apsvērs iespējas attiecībā uz **sistemātisku finanšu izmeklēšanu uzsākšanu** un finanšu izmeklēšanu pēc notiesājoša sprieduma. Ātra piekļuve finanšu informācijai ir svarīga, lai veiktu efektīvu finanšu izmeklēšanu un sekmīgi izsekotu un konfiscētu līdzekļus. Tādēļ ir ļoti svarīgi, lai dalībvalstis savlaicīgi transponētu **Direktīvu par atvieglotu piekļuvi finanšu informācijai**, kas sniedz tiesībaizsardzības iestādēm piekļuvi centralizētiem banku kontu reģistriem un pastiprina sadarbību starp tiesībaizsardzības iestādēm un finanšu ziņu vākšanas vienībām. Komisija arī pārskatīs direktīvu kopskatā ar regulējumu nelikumīgi iegūtu

⁶³ Padomes secinājumi par finanšu izmeklēšanu uzlabošanu cīņai pret smago un organizēto noziedzību, 8927/20, 2020. gada 17. jūnijs.

⁶⁴ Sk. arī analīzi par konfiskācijas pasākumiem, kuru pamatā nav notiesājoša sprieduma, Eiropas Savienībā, SWD(2019) 1050 final, 12.4.2019.

⁶⁵ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12725-Freezing-and-confiscation-of-the-proceeds-of-crime>.

⁶⁶ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Līdzekļu atgūšana un konfiskācija. Noziedzība nedrīkst "atmaksāties"", COM(2020) 217 final, 2.6.2020.

līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā, lai nodrošinātu tiesībaizsardzības iestādēm piekļuvi nākotnes platformai, kas savienos banku kontu reģistrus visā Savienībā.

Vienlaikus būs nepieciešams uzlabot starptautisko sadarbību attiecībā uz represīvām darbībām, reaģējot uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Dalībvalstīm ir pilnībā jāizmanto iespējas, ko piedāvā **Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas operatīvais tīkls (AMON)**, kas ir neformāls tiesībaizsardzības un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanas vienības starptautisks tīkls, un **Kamdenas līdzekļu atguves aģentūru tīkls (CARIN)**, kas ir neformāls tiesībaizsardzības un tiesu speciālistu, kas specializējas aktīvu izsekošanā, iesaldēšanā, izņemšanā un konfiskācijā, tīkls. Tāpat Komisija ierosinās ES vārdā ratificēt Eiropas Padomes **Varšavas konvenciju** par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, iesaldēšanu un konfiskāciju.

3.2. Korupcijas novēršanas pasākumu pastiprināšana

Korupcija ir centrāls organizētās noziedzības grupu darbības veida elements. Noziedznieki uzpērk un iebiedē valsts amatpersonas un darbiniekus un izmanto ietekmi uz tiem tādās svarīgās struktūrās kā ostas, lai nenonāktu iestāžu redzeslokā, iegūtu informāciju vai veicinātu savas darbības. Saskaņā ar spēkā esošajiem ES korupcijas novēršanas noteikumiem dalībvalstīm ir pienākums paredzēt kriminālsodu gan par valsts amatpersonu aktīvu, gan pasīvu korupciju, noteikt pienācīgas sankcijas un nodrošināt, ka uzņēmēji, kas korumpē amatpersonas, tiek saukti pie kriminālatbildības. Taču šie instrumenti neietver noteiktus ar korupciju saistītus noziedzīgus nodarījumus, piemēram, tirgošanos ar ietekmi, varas ļaunprātīgu izmantošanu, materiālā stāvokļa nelikumīgu uzlabošanu, īpašuma piesavināšanos vai citādāku tā izkrāpšanu, ko veic valsts amatpersona. Nesen Savienība ieviesa jaunu tiesību aktu, ar ko pasargā trauksmes cēlājus un kas paredz izveidot drošus kanālus ziņošanai par koruptīvām praksēm. Ikgadējā ziņojumā par tiesiskumu ir aplūkota situācija dalībvalstīs, t. sk. saistībā ar korupcijas novēršanas politiku.

Lai pastiprinātu centienus ES līmenī, Komisija **izvērtēs spēkā esošos ES korupcijas novēršanas noteikumus**⁶⁷, kurus pieņēma pirms 20 gadiem, lai novērtētu, vai tie ir atbilstoši arvien mainīgajām noziedzīgajām praksēm, un lai nodrošinātu, ka tie aptver visus attiecīgos ar korupciju saistītos noziedzīgos nodarījumus.

Dažādie korupcijas veidi, kas saistīti ar organizēto noziedzību starptautiskā kontekstā, arī pamato vajadzību labāk dalīties ar pieredzi, paraugpraksēm, datiem un informāciju starp dalībvalstīm un ar pilsonisko sabiedrību. Lai efektīvi atbalstītu kriminālizmeklēšanu, veicot datu apmaiņu, ir svarīgi apzināt un izprast korupcijas radītos riskus un apdraudējumus, pirms tie materializējas ar korupciju saistītos noziegumos.

Covid-19 pandēmija rada vēl vienu nopietnu papildu korupcijas risku slāni: plaša mēroga līdzekļu mobilizācija, reaģējot uz veselības un ekonomikas krīzi, ir netieši radījusi jaunas

⁶⁷ Padomes Pamatlēmums 2003/568/TI (2003. gada 22. jūlijs) par korupcijas apkarošanu privātajā sektorā un 1997. gada Konvencija par cīņu pret korupciju, kurā iesaistītas Eiropas Kopienas amatpersonas vai Eiropas Savienības dalībvalstu amatpersonas (OV L 192, 31.7.2003.).

iespējas korupcijai. Ir jāpastiprina valstu iestāžu spēja risināt īpaši sarežģītas korupcijas lietas, kas saistītas ar organizēto noziedzību, jo īpaši izveidojot specializētas pretkorupcijas struktūras. Ir svarīgi, lai dalībvalstis turpmāk izmantotu pieejamo finansējumu un Komisijas nodrošinātos atbalsta instrumentus, lai pastiprinātu savu strukturālo un stratēģisko pieeju, reglamentējošos un operatīvos līdzekļus un kapacitāti cīņā pret korupciju. Turklāt, ņemot vērā plašsaziņas līdzekļu lomu koruptīvu prakšu atklāšanā, ir ārkārtīgi svarīgi nodrošināt pētniecisko žurnālistu drošību visā Savienībā, arī pret ļaunprātīgu tiesāšanos. Kā paziņots Eiropas Demokrātijas rīcības plānā, 2021. gadā Komisija izdos ieteikumu par žurnālistu drošību un izvirzīs iniciatīvu, kuras mērķis ir apkarot ļaunprātīgu tiesāšanos pret žurnālistiem un tiesību aizstāvjiem.

ES kopš 2008. gada ir **Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencijas** puse un uz to attiecas konvencijā paredzētā īstenošanas pārbaude. ES un dalībvalstis strādā Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupā (*GRECO*) un G20, lai panāktu turpmāku progresu korupcijas novēršanā un apkarošanā. Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas īpašā sesija, kas plānota 2021. gada jūnijā, būs liela iespēja virzīt cīņu pret korupciju globālā mērogā.

Dalībvalstīm ir arī pienākums saukt pie kriminālatbildības un sodīt ES pilsoņu un uzņēmumu koruptīvas darbības partnervalstīs saskaņā ar pienākumiem, kas paredzēti **ESAO Konvencijā par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos**. Konsekventai kriminālvajāšanai un iztiesāšanai par korupcijas darbībām, kas veiktas ārvalstīs, būs liela nozīme, cīnoties ar korupciju globālā mērogā.

3.3. Iefiltrēšanās ekonomikā un sabiedrībā novēršana

Noziedzīgas grupas daļu no to ievērojamiem ieņēmumiem iegulda likumīgi strādājošos uzņēmumos dažādās nozarēs — no nekustamā īpašuma un būvniecības līdz transportam un viesmīlības nozarei⁶⁸. Kontrolējot uzņēmumus šajās nozarēs, noziedzīgās organizācijas var legalizēt nelikumīgi iegūtos līdzekļus un maksimāli palielināt peļņu. Organizētās noziedzības iefiltrēšanās kaitē likumīgajai ekonomikai un kropļo tirgus noteikumus. Covid-19 pandēmijas izraisītās ekonomikas situācijas dēļ pastāv palielināts risks, ka organizētā noziedzība varētu pilnībā pārņemt novājinātos uzņēmumus un iefiltrēties uzņēmējdarbības nozarēs. Jau šobrīd ir pierādījumi par noziedzīgiem mēģinājumiem apkrāpt dažādus finanšu mehānismus, kas izveidoti, lai atbalstītu ekonomikas atveseļošanu⁶⁹. Lai novērstu šo apdraudējumu un identificētu galvenos apsvērumus intervencei un izpratnes veicināšanai, dalībvalstīm un Eiropalam ir jāuzlabo izlūkdatu kopaina par noziedzīgo ieguldījumu apjomu un pakāpi, iefiltrēšanās metodēm un riskam pakļautajām nozarēm.

⁶⁸ Pētījums par smagas un organizētas noziedzības iefiltrēšanās likumīgi strādājošos uzņēmumos riska kartēšanu, 2021. gada marts, DR0221244ENN, <https://data.europa.eu/doi/10.2837/64101>.

⁶⁹ Eiropols, 2021 *EU Serious and Organised Threat Assessment Report (EU SOCTA)*, 2021. gada 12. aprīlis, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment>.

No paraugprakšu apmaiņas varētu gūt atziņas, kuras veicina, izmantojot Eiropas **administratīvās pieejas**⁷⁰ tīklu, — metodi, kurā pašvaldības, sadarbojoties ar tiesībsardzības iestādēm un pilsonisko sabiedrību, izmanto tādus administratīvos rīkus kā procedūras atļauju saņemšanai, iepirkumi un subsīdijas, lai novērstu organizētās noziedzības iefiltrēšanos likumīgi strādājošos uzņēmumos un administratīvajā infrastruktūrā. Pašvaldībām, pilnībā ievērojot pamattiesības, ir jābūt pilnvarotām radīt šķēršļus, kas pasargā ekonomisko vidi pret organizēto noziedzību.

Tāpat **vietējā dimensija** ir svarīga, lai samazinātu telpu, kur noziedzīgās grupas var papildināt savas rindas. Organizētās noziedzības vidē un sociālekonomiski atpalikušos reģionos augušas personas ir visneaizsargātākās pret vervēšanu noziedzīgu darbību veikšanai. Sākot ar sīkiem nodarījumiem vai nelieliem uzdevumiem organizācijā, šīs personas kļūst par “rītdienas” noziedzīgo organizāciju locekļiem un vadītājiem. Ir pierādīts, ka mērķtiecīga rīcība mikrorajonos un kopienās sekmīgi piedāvā alternatīvas iespējas, kas attur jauniešus no iesaistīšanās vardarbībā un noziedzībā. Turklāt noziedzības novēršanas darbības, piemēram, policijas darbība kopienās vai izpratnes veicināšanas akcijas teritorijās, kuras īpaši ietekmē noziedzība, ir ārkārtīgi svarīgas, lai uzlabotu sabiedrības noturību pret organizētās noziedzības grupu darbībām. Komisija uzlabos zināšanu un paraugprakšu apmaiņu noziedzības novēršanas jomā, izmantojot **Eiropas Noziedzības novēršanas tīklu**.

Galvenās darbības:

Komisija:

- ierosinās pārstrādāt **Direktīvu par konfiskāciju** un Padomes Lēmumu par **līdzekļu atguves dienestiem** (2022. g.);
- novērtēs spēkā esošos **ES korupcijas novēršanas noteikumus** (2022. g.);
- veicinās **sadarbību** un informācijas apmaiņu par **saikni starp korupciju un organizēto noziedzību**, tostarp ar Eiropola starpniecību;

Dalībvalstis tiek mudinātas:

- **sistemātiski veikt finanšu izmeklēšanas** organizētās noziedzības izmeklēšanās un, tiklīdz finanšu vide liecina par noziedzīgi iegūtu aktīvu klātbūtni, sistemātiski veikt līdzekļu atguves izmeklēšanas;
- ātri transponēt **Direktīvu par atvieglotu piekļuvi finanšu informācijai** līdz 2021. gada augustam;
- **apmainīties ar stratēģisku informāciju** ar tām nozarēm, kas pakļautas organizētās noziedzības grupu iefiltrēšanās **riskam** (publiskās un privātās partnerības);
- uzlabot tiesībsardzības dienestu **specializāciju** un stiprināt par izmeklēšanu,

⁷⁰ Administratīvā pieeja smagajai un organizētajai noziedzībai papildina tradicionālās tiesībsardzības darbības. Izmantojot sadarbību starp aģentūrām, tām apmainoties ar informāciju, un rīkojoties, lai traucētu iefiltrēšanos, administratīvā pieeja piedāvā papildu rīkus, lai novērstu un risinātu likumīgās infrastruktūras ļaunprātīgu izmantošanu.

kriminālvajāšanu un tiesvedību atbildīgās struktūras augsta līmeņa **korupcijas** lietās.

Dalībvalstis un Eiropols tiek mudināti:

- uzlabot **izlūkdatu ainu** par risku, ko rada **iefiltrēšanās** likumīgajā ekonomikā, novērtējot riskus un organizētās noziedzības grupu izmantotos paņēmienus;

4. Tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu piemērošanās digitālajam laikmetam

4.1. Piekļuve digitāliem pavadieniem un pierādījumiem

Izmeklēšanas pavadienų un pierādījumu meklēšana, t. sk. likumīga piekļuve saziņas datiem, ir tiesībaizsardzības izmeklēšanas un kriminālvajāšanas stūrakmens, kas ļauj noziedzniekus saukt pie atbildības. Mūsu dzīve un aktivitātes vairāk nekā jebkad agrāk notiek tiešsaistē, arī noziedzības pēdas ir digitālas. Organizētā noziedzība tiek plānota, izpildīta un noslēpta tīmeklī, tirgojoties ar neatļautām vielām un precēm un atrodot atļautīgus veidus, kā legalizēt iegūto peļņu, bez fizisku robežu radītiem šķēršļiem. Problēmas apmēru palielina tehnoloģijas, kas strauji attīstās. Dažu izmeklēšanas pavadienų un pierādījumu pāreja no fiziskās telpas uz tiešsaisti ir saistīta ar virkni sarežģījumu, t. sk. ar ātrumu, kādā dati var pārvietoties pa dažādām jurisdikcijām, vai spēju paslēpties aiz šifrēšanas. Turklāt daži **pierādījumu iegūšanas instrumenti un pasākumi, kas ir paredzēti fiziskiem pierādījumiem, vēl nav pilnībā pielāgoti digitālajai pasaulei**⁷¹. Tas var kavēt vai palēnināt kriminālizmeklēšanu un kriminālvajāšanu, jo dati nav pieejami vai tiem nevar savlaicīgi piekļūt.

Organizētās noziedzības izmeklēšanai parasti ir vajadzīga piekļuve elektroniskās saziņas datiem, lai atklātu saikni starp noziegumu, likumpārkāpēju un upuriem, kā arī lai izsekotu noziedzības tīkliem. Šī saziņa, ņemot vērā organizētās noziedzības tīkla apmēru un struktūru, tiesībaizsardzības iestādēm ir grūti izsekojama bez retrospektīvas piekļuves saziņas metadatiem. Šādu datu neesamība īpaši sarežģī to galveno dalībnieku identificēšanu, kuru rokās ir vadības groži. Tādēļ identificēšana un apcietināšana nereti skar tikai šo tīklu viszemākos rangus — tos, kas atradās nozieguma vietā, nevis galvenās personas⁷². Turklāt organizētās noziedzības grupas izmanto modernās tehnoloģijas, lai organizētu nākamo narkotiku piegādi, lai dalītos ar informāciju par potenciālas laupīšanas mērķiem, vienotos par tikšanās vietu, lai veiktu bruņotu laupīšanu, vai — kibernetiskā noziedzības grupu gadījumā —, lai veiktu ļaunatūras uzbrukumu interneta bankām.

Lai nodrošinātu piekļuvi digitāliem pierādījumiem un izmeklēšanas pavadieniem, dalībvalstis ir izveidojušas **datu saglabāšanas regulējumus**. Ievērojot elektroniskās komunikācijas konfidencialitātes principu, komunikāciju pakalpojumu sniedzēji, iespējams, ir izdzēsuši metadatus, pirms tiesībaizsardzības iestādes pieprasa tiem piekļuvi. Šādos gadījumos var tikt

⁷¹ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/e-evidence-cross-border-access-electronic-evidence_en#internaleurulesproposalonevidence.

⁷²

https://www.bka.de/SharedDocs/Kurzmeldungen/DE/Kurzmeldungen/180611_MINDESTSPEICHERFRISTEN.html.

zaudēti svarīgi pierādījumi, ja vien pakalpojumu sniedzējiem nav tiesību aktos noteikta pienākuma glabāt komunikāciju metadatus pamatoti ilgāku laikposmu saskaņā ar datu saglabāšanas tiesisko regulējumu. Tā rezultātā rodas risks, ka noziedzīgie nodarījumi netiek sekmīgi izmeklēti vai upuri netiek identificēti. Komunikāciju metadati ir, piemēram, īpaši svarīgi kibernetiskumu izmeklēšanā un kriminālvajāšanā, un tie bieži ir nozieguma atklāšanas primārais līdzeklis un galvenie pierādījumu elementi. Tāpat tie var būt noderīgi, lai apstiprinātu (vai atspēkotu) citu veidu pierādījumus, kas attiecas uz lietas faktiem. Turklāt datu saglabāšanas nozīmi uzsver organizētās noziedzības sarežģītība, piemēram, narkotiku nelikumīga tirdzniecība vai cilvēku tirdzniecība, vai nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, un šāda nozieguma izmeklēšanai nepieciešamais laiks, kā arī jaunas aizdomās turētās personas, iespējams, tiek atklātas tikai izmeklēšanas gaitā.

Vienlaikus datu saglabāšanas pasākumi raisa svarīgus jautājumus par to, kā tie skar pamattiesības, tostarp tiesības uz privātumu un persondatu aizsardzību. Eiropas Savienības Tiesa nesenos spriedumos par datu saglabāšanu⁷³ apstiprināja savu iepriekšējo judikatūru, proti, ka elektroniskās komunikācijas dati ir konfidenciāli un ka principā informāciju par datu plūsmu un atrašanās vietas datiem nevar saglabāt vispārēji un nediferencēti. Datu saglabāšanas pasākumu piemērošanas jomu saistībā ar to iejaukšanos pamattiesībās var pamatot tikai tad, ja tie ir nepieciešami un samērojami ar izraudzīto mērķi. Tiesa noteica precīzus izņēmumus no šā noteikuma attiecībā uz valsts drošību, sabiedrības aizsardzību un drošību vai noziedzības novēršanu, izmeklēšanu, atklāšanu un kriminālvajāšanu⁷⁴. Komisija analizēs un izklāstīs iespējamās pieejas un risinājumus saskaņā ar Tiesas spriedumiem, kas risina tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu vajadzības tādā veidā, kas ir operatīvi noderīgas, tehniski iespējamās un juridiskas stabilas, t. sk. pilnībā ievērojot pamattiesības. Tā līdz 2021. gada jūnija beigām konsultēsies ar dalībvalstīm, lai noteiktu turpmāko virzību.

Efektīvai tiesībaizsardzības reakcijai ir nepieciešama savlaicīga piekļuve digitāliem pierādījumiem, kas ir pakalpojumu sniedzēju rīcībā citā jurisdikcijā. Komisija 2018. gadā ierosināja ieviest **e-pierādījumu paketi**, lai atvieglotu piekļuvi elektroniskiem pierādījumiem ārpus valsts robežām, pamatojoties uz Eiropas elektronisko pierādījumu sniegšanas un saglabāšanas rīkojumiem. Eiropas Parlaments un Padome šobrīd iesaistās iestāžu sarunās, ko atbalsta Komisija, lai atrastu kopējo pamatu, kas nepieciešams, lai ātri pieņemtu šos priekšlikumus. Turklāt visām dalībvalstīm, piedaloties centienos paātrināt tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu digitalizāciju,⁷⁵ būtu jāiesaistās e-pierādījumu digitālās apmaiņas sistēmā (*eEDES*). Vienlaikus ir nepieciešams straujš progress daudzpusējās un divpusējās

⁷³ Spriedums lietā C-623/17, *Privacy International*, un apvienotajās lietās C-511/18, C-512/18 un C-520/18 *La Quadrature du Net a.o.*, 2020. gada 6. oktobris, un lietā C-746/18 *H.K. v Prokuratuur*, 2021. gada 2. marts.

⁷⁴ Tiesa īpaši atļāva visaptverošu un nediferencētu lietotāju personas identitātes datu saglabāšanu ar mērķi apkarot visus noziegumus, un visaptverošu un nediferencētu interneta savienojuma avotam piešķirto IP adresu saglabāšanu, lai apkarotu smagus noziegumus. Tiesas argumentācija ir balstīta uz Pamattiesību hartu un iejaukšanās minēto tiesību īstenošanā nepieciešamības un samērīguma analīzi.

⁷⁵ Komisijas paziņojums "Tieslietu sistēmu digitalizācija Eiropas Savienībā. Iespēju rīkkopa", COM(2020) 710 final, 2.12.2020.

starptautiskajās sarunās, lai veicinātu sadarbību ar starptautiskiem partneriem un izveidotu saderīgus noteikumus starptautiskā līmenī pārrobežu piekļuvei e-pierādījumiem⁷⁶.

Nemot vērā arvien lielāka apmēra uzbrukumus, elektronisko pierādījumu iegūšana pēc iespējas agrāk un pirms to likvidēšanas ir svarīga sekmīgām izmeklēšanām, kas veicina uzbrukumu novēršanu. Šai nolūkā tiesībaizsardzības un kibernetikas kopienai ir cieši jāsadarbojas, lai nodrošinātu kolektīvu un visaptverošu reakciju. Turklāt izmeklēšanai nepieciešama ātra un uzticama piekļuve *WHOIS* datiem, cita starpā, lai palīdzētu identificēt organizētas noziedzīgas grupas, kas kibernetikā vai citos noziegumos, piemēram, krāpšanā vai nelegālu preču un pakalpojumu izplatīšanā, regulāri ļaunprātīgi izmanto domēna nosaukumu sistēmu (DNS) un citus interneta protokolus.

Šifrēšana ir būtiska digitālajai pasaulei, nodrošinot digitālās sistēmas un darījumus, kā arī aizsargājot vairākas pamattiesības, tostarp vārda brīvību, privātumu un datu aizsardzību⁷⁷. Tomēr, ja to izmanto noziedzīgiem mērķiem, tā slēpj noziedznieku identitāti un viņu saziņas saturu. Komisija 11. progresa ziņojumā virzībā uz efektīvu un patiesu drošības savienību⁷⁸ ierosināja sešu praktisku pasākumu kopumu, lai atbalstītu tiesībaizsardzības un tiesu iestādes, tām saskaroties ar ierīcēs (piem., tālruņos vai cietajos diskos) saglabāto datu šifrēšanu kriminālizmeklēšanā, neaizliedzot, neierobežojot un nevājinot šifrēšanu. Šo pasākumu ietvaros Eiropola jaunā atšifrēšanas sistēma, ko Komisija laida klajā 2020. gada decembrī, palīdzēs novērst šos sarežģījumus. Eiropas Kibernoziedzības apkarošanas apmācības un izglītības grupa (*ECTEG*), kuru finansē Iekšējās drošības fonds – policija, ir izstrādājusi apmācības moduļus un organizējusi pirmos kursus. Šie kursi tiks iekļauti Eiropas Policijas akadēmijas (Eiropas Savienības Tiesībaizsardzības apmācības aģentūras) (*CEPOL*) regulāras mācības piedāvājumā

Papildus plaši izmantotām ierīcēm paplašinās to šifrēto komunikāciju ierīču nišas tirgus, ko arī iegādājas un izmanto organizētās noziedzības grupas. Kā apliecina nesenās *Encrochat* un *Sky ECC* operācijas, ES tiesībaizsardzības iestādēm ir nemitīgi jāattīsta savas spējas apstrādāt šifrētu informāciju kriminālizmeklēšanu kontekstā saskaņā ar piemērojamajiem tiesību aktiem.

Padome 2020. gada decembrī pieņēma rezolūciju⁷⁹, kas aicina uz aktīvu diskusiju ar tehnoloģiju nozari un piemērota tiesiskā regulējuma izstrādi, kas ļautu valsts iestādēm efektīvi veikt operatīvos uzdevumus, vienlaikus aizsargājot privātumu, pamattiesības un saziņas drošību. Turklāt Padome aicināja uzlabot dalībvalstu un Eiropas Savienības iestāžu un

⁷⁶ Proti, Eiropas Padomes Budapeštas konvencijas par kibernetiskajiem noziedzīgiem Otrais papildprotokols un nolīgums starp ES un Amerikas Savienotajām Valstīm par pārrobežu piekļuvei e-pierādījumiem.

⁷⁷ Komisijas paziņojums par ES Drošības savienības stratēģiju, COM(2020) 605 final, 24.7.2020.; Komisijas paziņojums “Pirmais progresa ziņojums par ES Drošības savienības stratēģiju”, COM(2020) 797 final, 9.12.2020.

⁷⁸ Vienpadsmitais progresa ziņojums virzībā uz efektīvu un patiesu drošības savienību, COM(2017) 608 final, 18.10.2017.

⁷⁹ Padomes rezolūcija par šifrēšanu “Drošība, izmantojot šifrēšanu, un drošība, neraugoties uz šifrēšanu”, 13084/1/20 REV 1, 24.11.2020.

struktūru centienu saskaņošanu. Kā jau ziņots Terorisma apkarošanas programmā⁸⁰, Komisija strādā pie tā, lai identificētu tehniskos, operatīvos un tiesiskos risinājumus, kas ļautu likumīgi piekļūt šifrētai informācijai, vienlaikus saglabājot šifrēšanas efektivitāti un pasargājot komunikāciju privātumu un drošību.

Komisija 2020. gadā kopā ar nozares un kriptogrāfijas ekspertiem, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un kompetento iestāžu pārstāvjiem veica specializētu procesu, lai noteiktu tehniskos risinājumus, kas var palīdzēt uzņēmumiem it īpaši atklāt seksuālas vardarbības pret bērniem izmantošanu pilnīgi šifrētā elektroniskā komunikācijā. Komisija atbalstīs pētniecību ar mērķi identificēt tos tehniskos risinājumus, kuri ir vispiemērotākie, kurus varētu pastiprināt un kurus uzņēmumi spētu likumīgi ieviest.

Plašākā kontekstā Komisija virzīs procesu, kurš paredz kopā ar attiecīgajām ieinteresētajām personām analizēt esošās spējas un pieejas, kas ļautu likumīgi un mērķorientēti piekļūt šifrētai informācijai saistībā ar kriminālizmeklēšanu un kriminālvajāšanu. Šīm pieejām nevajadzētu kopumā vājināt šifrēšanu vai nodrošināt nediferencētu uzraudzību. Šī analīze ne vien koncentrēsies uz pašreizējo šķēršļu novēršanu, bet paredzēs arī visticamāko šifrēšanas un atšifrēšanas tehnoloģiju attīstības gaitu un nepieciešamo sadarbību šajā nolūkā ar akadēmiskā un privātā sektora pārstāvjiem. Turklāt Komisija pastiprina centienus standartizācijas jomā, lai saglabātu likumīgas pārtveršanas spējas 5G un plašākā kontekstā. Šā procesa rezultātā Komisija 2022. gadā piedāvās **turpmāku rīcību** ar mērķi pievērsties jautājumam par likumīgu un mērķtiecīgu piekļuvi šifrētai informācijai kriminālizmeklēšanas un kriminālvajāšanas kontekstā, un tā balstīsies uz rūpīgu kartēšanu, kuras nolūks būs noskaidrot, kā dalībvalstis rīkojas attiecībā uz šifrēšanu, līdztekus procesam, kurā iesaistītas vairākas ieinteresētās personas un kura mērķis ir izpētīt un izvērtēt konkrētās iespējas (juridiski, ētiski un tehniski).

4.2. Efektīvi rīki un tehnoloģijas

Tiesībaizsardzības iestādēm bieži nav līdzekļu, lai iegādātos pareizos rīkus, kas vajadzīgi, lai veiktu digitālas izmeklēšanas. Vairāk nekā 80 % noziegumu mūsdienās ir raksturīgs digitālais komponents; pat tad, ja noziegumus veic bezsaistē, gandrīz visām tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonām un prokuroriem ir jāpārzina noziegumu izmeklēšanas tiešsaistē pamati⁸¹. Lai atklātu organizēto noziedzību un sauktu pie atbildības par to, izmeklētājiem ir jāatklāj aizdomīgas tiešsaistes aktivitātes, jāizseko virtuālajai valūtai noziedzīgos darījumos, jāsaprot atrastais (dati var būt šifrēti vai ir jāskata citu datu kontekstā), lai saglabātu datus un izmantotu tos kā elektroniskos pierādījumus tiesā.

⁸⁰ Komisijas paziņojums “ES terorisma apkarošanas programma: paredzēt, novērst, aizsargāt, reaģēt” (COM(2020) 795 final, 9.12.2020.).

⁸¹ Komisijas dienestu darba dokuments — Ietekmes novērtējums, kas ir pavaddokuments priekšlikumam Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas elektronisko pierādījumu sniegšanas un saglabāšanas rīkojumiem elektronisko pierādījumu gūšanai krimināllietās un priekšlikumam Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko paredz saskaņotus noteikumus juridisko pārstāvju iecelšanai ar mērķi iegūt pierādījumus kriminālprocesā, SWD/2018/118 final, 17.4.2018.

Pastāv neatliekama vajadzība paplašināt nespecializētas tiesībsardzības un kriminālvajāšanas dienestu spēju un iespējas⁸². Tāpat trūkst digitālās izmeklēšanas zināšanu īpašās jomās, piemēram, lietu interneta kriminālistikā⁸³. Tiesībsardzības iestādēm un tiesu iestādēm ir jāiet kopsolī ar noziedznieku izmantotajām tehnoloģijām, kas strauji attīstās, un ar to pārrobežu aktivitātēm. Tam ir vajadzīga rīku izstrādes un apmācības koordinēšana starp dalībvalstīm un dažādās nozarēs, piemēram, digitālajā kriminālistikā, publiskos avotos pieejamu izlūkdatu ieguvē, kriptovalūtās un tumšā tīmekļa izmeklēšanā, t. i., lai iegūtu piekļuvi forumiem, kuros pārdod nelikumīgas preces un pakalpojumus, un pēc iespējas likvidētu tos. Turklāt valstu iestādes ne vienmēr var izmantot atklātā pirmkoda tehniskos risinājumus, jo trūkst informācijas par to, kādi risinājumi ir izstrādāti un ir pieejami, par atšķirībām prasībās un specializācijas pakāpēs, kā arī trūkst atbalsta turpmākai izstrādei un uzturēšanai. Vienlaikus koordinācijas trūkums starp dažādām iestādēm un dalībvalstīm rada risku, ka iniciatīvas dublēsies. Pastāvošiem ES mehānismiem (*EMPACT*, ES aģentūras, piemēram, Eiropols, *CEPOL* un *Eurojust*, speciālistu tīkli, finansēšanas programmas, piemēram, Iekšējās drošības fonds) var būt svarīga nozīme, veicinot efektīvāku piekļuvi izmeklēšanai tiešsaistē, izmantojot saskaņotu un mērķtiecīgu rīcību, lai attīstītu spējas un kompetences.

Ir uzticami jāidentificē tiešsaistes izmeklētāju vajadzības. Eiropolam, atbilstoši savām pilnvarām, un ES inovācijas centram drošības jautājumos⁸⁴ ir jāsaskaņo **visaptveroša analīze par tehnoloģiskajām nepilnībām un vajadzībām digitālās izmeklēšanas jomā**, kā arī jāveic prognožu analīze, kas ir svarīga tādu pētniecības, inovāciju un attīstības programmu un politikas instrumentu virzīšanai, kas veicina spēju veidošanu. Ir svarīgi, lai attiecīgās struktūras un tīkli⁸⁵ atbalstītu šo darbu. Uz šā pamata Eiropolam un ES inovācijas centram drošības jautājumos būtu jānosaka pētniecības un izstrādes prioritātes, kuras jāapstiprina dalībvalstīm⁸⁶. Lai sniegtu skaidru skatījumu par ieviestajiem praktiskajiem mehānismiem un pieejamiem resursiem, kas atbalsta tiesībsardzības iestāžu kapacitāti digitālās izmeklēšanas jomā, un lai paskaidrotu iesaistīto struktūru lomas un atbildību, Komisija līdz 2021. gada nogalei apspriedīsies ar dalībvalstīm un citām ieinteresētajām personām un pēc vajadzības atgriezīsies pie šiem jautājumiem.

Pētniecība un inovācijas ir vajadzīgas gan izmeklēšanas tehnoloģijām, gan lai cīnītos ar noziegumiem, kurus tehnoloģijas atvieglo. ES pētniecības un inovāciju programma “Apvārsnis 2020” finansē inovatīvu tehnoloģisko risinājumu izstrādi, lai pastiprinātu valstu iestāžu spēju cīņā pret organizēto noziedzību. Šis darbs tiks papildināts ar jauno “Apvārsnis Eiropa” programmu, kurā tiks finansēti pētniecības projekti ar mērķi uzlabot izlūkdatu ainu

⁸² Sk. Komisijas paziņojumu “Tiesiskuma nodrošināšana Eiropas Savienībā — Eiropas tiesiskās apmācības stratēģija 2021.–2024. gadam”, COM(2020) 713 final, 2.12.2020., kurā uzsver nepieciešamību sagatavot profesionāļus jaunu problēmu risināšanai.

⁸³ Savienoto ierīču un *IoT* sistēmām piederošo datu kriminālistikas ekspertīze.

⁸⁴ ES inovācijas centrs iekšējās drošības jautājumos ir sadarbības tīkls, kas atbalsta inovāciju laboratorijas ES aģentūrās, dalībvalstīs, Eiropas Komisijas Kopīgajā pētniecības centrā un citās attiecīgajās iestādēs, sniedzot inovatīvus progresīvus produktus.

⁸⁵ *ENFSI*, *ENLETS*, *i-LEAD*, *ILEAnet*.

⁸⁶ Eiropola koordinācijas padome un *EUCTF* (ES Kibernoziedzības darba grupa, kurā ietilpst kibernetizācijas apkarošanas vienību vadītāji ES tiesībsardzības iestādēs) būtu dalībvalstu apspriežu vēlamie formāti.

par organizēto noziedzību, izstrādāt rīkus un mācību programmas un pastiprināt iestāžu sadarbību.

Komisija atvieglos **piekļuvi augstas kvalitātes datu kopām, kas vajadzīgas izmeklēšanas pasākumu**, t.sk. mākslīgā intelekta sistēmu izstrādei, kas atbilst tiesībsardzības vajadzībām kriminālizmeklēšanā, piemēram, lielu datu apjomu analīzei vai tumšā tīmekļa izmeklēšanām. Šai nolūkā Komisija programmas *DIGITAL* ietvaros atbalstīs Eiropas drošības datu telpas izveidi⁸⁷; tā būs svarīga, izstrādājot, apmācot un izvērtējot rīkus tiesībsardzībai un sekmējot Eiropas Datu stratēģiju pilnībā atbilstīgi pamattiesībām. Turklāt Komisija atbalstīs dalībvalstis saistībā ar mākslīgā intelekta⁸⁸ risinājumu pilotprojektiem, kas varētu palīdzēt veicināt inovāciju ieviešanu tiesībsardzības kopienā. Tiesībsardzības, rūpniecības un akadēmiskajām aprindām būtu jāsadarbojas tīklā, kuru atbalsta ES finansējums, **lai izstrādātu rīkus un risinājumus ES līmenī, kas atbilst ES tiesību īstenošanas vajadzībām**⁸⁹, tādējādi atbalstot Eiropola darbu, kas saistīts ar pakalpojumu un tehnisko risinājumu sniegšanu ES tiesību aizsardzības iestādēm. Šim tīklam būtu jānodrošina projekta “Apvārsnis Eiropa ” un Iekšējā drošības fonda projektu ilgtspējība un atbalsts Eiropolam šajā uzdevumā.

Tīklam bez maksas būtu jānodrošina rezultāti ar Eiropola tiesībsardzības iestāžu starpniecību, pastāvīgi uzlabojot esošos risinājumus. Šai nolūkā Eiropolam ir jāklūst par vienas pieturas aģentūru, kas sniedz valsts tiesībsardzības iestādēm piekļuvi rīkiem un pakalpojumiem, piemēram, ļaunatūru analīzei.

4.3. Uzlabota piekļuve prasmēm, zināšanām un operatīvai lietpratībai

Lai arī pētniecība un digitālo pierādījumu analīze ir lielākās daļas izmeklēšanu pamatā, nepieciešamo prasmju līmenis kriminālprocesu jomā, digitālās izmeklēšanas vai digitālās izmeklēšanas taktikas un tehnikas dažās dalībvalstīs vēl arvien nav pieejamas un lielākajā daļā ir paplašināmas un padziļināmas. Turklāt vairākām dalībvalstīm joprojām problemātiska ir piekļuve novatoriskai operatīvajai lietpratībai konkrētās jomās, piemēram, lietu interneta kriminālistikai.

Apmācības izstrādē būtu jābalstās uz to kompetenču , kas nepieciešamas, lai veiktu digitālas izmeklēšanas, un ar to saistīto profesionālo profilu noteikšanu (piem., datu analītiķis, tiešsaistes izmeklētājs vai digitālais kriminālistikas eksperts). Šai nolūkā Eiropolam un

⁸⁷ 2021.–2022. gada *DIGITAL* darba programmā iekļauta darbība, kas paredz izveidot federatīvas datu arhitektūras sistēmu drošības inovācijai, finansējot Eiropas inovācijām paredzētas drošības datu telpas valstu komponentu izveidi. Tas ļautu virzīt inovāciju un attīstību, izveidojot ES līmeņa ekosistēmu algoritmu kopīgošanai, izstrādei, testēšanai, apmācībai un validēšanai MI rīkiem tiesībsardzības un drošības mērķiem, pamatojoties uz daudziem dažādu datu kopu veidiem, tostarp šķietami operatīvām un anonimizētām datu kopām, saskaņā ar Eiropas Datu stratēģiju (Komisijas paziņojums “Eiropas Datu stratēģija”, COM(2020) 66 final, 19.2.2020.). Uzaicinājums iesniegt priekšlikumu tiks izsludināts 2022. gada 1. ceturksnī, vismaz 6 tiesībsardzības iestāžu un 2 uzņēmumu dalībai, un tajā paredzēts piešķirt atbalstu 5–10 miljonu EUR vērtībā, kam būs nepieciešams 50 % līdzfinansējums.

⁸⁸ Saskaņā ar iniciatīvu par mākslīgo intelektu , ko Komisija ierosinājusi Baltajā grāmatā par mākslīgo intelektu, COM (2020) 65 final, 19.2.2020.

⁸⁹ Šai nolūkā Eiropas Komisija, piemēram, finansē Eiropas Kibernoziedzības novēršanas tehnoloģiju izstrādes asociāciju (<https://www.eactda.eu/>) Iekšējās drošības fonda (policija) gada darba programmā 2020. gadam.

CEPOL ir jāsadarbojas ar dalībvalstīm⁹⁰, lai noteiktu un periodiski aktualizētu “**Apmācības kompetenču sistēmu**”. Uz šā pamata Komisijai ar Eiropas Kibernozieģumu apmācību un izglītības grupas (ECTEG) starpniecību ir jāatbalsta apmācības materiālu izstrāde un jāatbalsta apmācība valsts līmenī, izmantojot pieejamos instrumentus⁹¹.

CEPOL un Eiropas Tiesiskās apmācības tīklam (EJTN) būtu regulāri jāizvērtē apmācības vajadzības un attiecīgi jānosaka apmācības prioritātes, ņemot vērā arī tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu vispārējās digitālās kompetences turpmāku uzlabošanu. Pamatojoties uz apmācības kompetenču sistēmu, CEPOL arī būtu cieši jāsadarbojas ar praktizējošiem speciālistiem⁹² un dalībvalstīm, lai izveidotu **digitālās izmeklēšanas ekspertu sertifikācijas/akreditācijas shēmas**. Šādām shēmām būtu (1) jāpalielina to ekspertu skaits, kas spēj nodrošināt apmācību konkrētās jomās, (2) jāveicina pārrobežu sadarbība, jo sertifikācija/akreditācija sniegtu pārliecību par pierādījumu apkopošanu un apstrādi, garantējot to pieļaujamību tiesā arī citās jurisdikcijās, un (3) jāveicina specializētu izmeklētāju identificēšana.

Digitālām izmeklēšanām var būt vajadzīga specializācija, kura ES ir nepietiekama, piemēram, par kriptovalūtām, izspiedējprogrammatūrām⁹³ vai tumšā tīmekļa izmeklēšanām. Dalībvalstīm ir jāidentificē eksperti, kam ir mūsdienām atbilstošas prasmes šajās jomās, lai viens otru atbalstītu operācijās, kur nepieciešamas šādas zināšanas. Komisija atbalstīs Eiropolu, ieviešot mehānismus, lai nodrošinātu, ka dalībvalstu iestādēm un ekspertiem ir atbilstoša motivācija kļūt par ekspertu grupas dalībnieku.

Galvenās darbības

Komisija:

- analizēs un izklāstīs iespējamās pieejas un risinājumus tiesībaizsardzības un tiesu iestādēm attiecībā uz **datu saglabāšanu** un apspriedīsies par šiem jautājumiem ar dalībvalstīm līdz 2021. gada jūnija beigām;
- ierosinās turpmāku rīcību, kuras mērķis būs pievērsties tiesībaizsardzības iestāžu likumīgai un mērķtiecīgu piekļuvei **šifrētai informācijai** kriminālizmeklēšanas kontekstā. Šīs pieejas pamatā vajadzētu būt rūpīgai kartēšanai, kas parādītu, kā dalībvalstis rīkojas attiecībā uz šifrēšanu, un procesam, kurā iesaistītas vairākas personas un kura mērķis ir izpētīt un izvērtēt konkrētās likumīgās iespējas;
- veicinās un atvieglos pilnīgu un ātru **dalībvalstu dalību e-pierādījumu digitālās apmaiņas sistēmā (e-EDES)**;

⁹⁰ Eiropas Savienības Kibernoziedzības darba grupas ietvaros (EUCTF); to izveidoja 2010. gadā, un tajā ietilpst valstu kibernetizācijas apkarošanas vienību vadītāji no dažādām dalībvalstīm, kā arī Eiropola, Eiropas Komisijas un Eurojust pārstāvji. <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-cybercrime-centre-ec3/euctf>.

⁹¹ Piemēram, izmantojot Iekšējās drošības fondu un tehniskā atbalsta instrumentu.

⁹² Eiropas Kibernoziedzības apkarošanas apmācības un izglītības grupa (ECTEG) jau ir sagatavojusi būtisku dokumentu par šo tēmu Globālās kibernetizācijas apkarošanas speciālistu sertifikācijas projekta ietvaros (<https://www.ecteg.eu/running/gcc/>).

⁹³ Eiropols ir sadarbojies ar nozares pārstāvjiem, lai izveidotu projektu *No More Ransom* (<https://www.nomoreransom.org/>), kas sniedz padomus novēršanas jautājumos un atšifrēšanas rīkus.

- ar Kopīgā pētniecības centra starpniecību izstrādās uzraudzības rīku, lai iegūtu izlūkdatumus par **tumšajā tīklā** notiekošajām nelikumīgajām darbībām;
- atbalstīs **apmācības moduļu un materiālu izstrādi** un atbalstīs *CEPOL*, *EJTN* un valstu apmācības iestāžu organizētas apmācības;

Eiropols tiek aicināts:

- koordinēt **visaptverošu analīzi** par tehnoloģiskajām nepilnībām un vajadzībām digitālās izmeklēšanas jomā;
- izveidot **rīku repozitāriju**, kas ļautu tiesībaizsardzības iestādēm identificēt un mūsdienīgus risinājumus un tiem piekļūt;
- izveidot un uzturēt **izmeklēšanas un kriminālistikas ekspertu** datubāzi tādās specializētās jomās kā lietu internets vai kriptovalūtas.

CEPOL tiek aicināts:

- izveidot digitālās izmeklēšanas ekspertu **sertifikācijas/akreditācijas shēmas**;
- kopā ar Eiropolu nodrošināt un regulāri aktualizēt **apmācības kompetenču sistēmu**.

Eiropas Parlaments un Padome tiek mudināti:

- steidzami pieņemt priekšlikumus par e-pierādījumiem ar mērķi nodrošināt iestādēm ātru un uzticamu piekļuvi e-pierādījumiem.

Secinājums

Šajā stratēģijā ir izvirzītas prioritātes, darbības un mērķi, kas jāsasniedz nākamo piecu gadu laikā, lai ļautu ES nostāties uz stabilāka pamata cīņā pret organizēto noziedzību. Taču noziedzības veidi nemitīgi attīstās, un ir ārkārtīgi svarīgi identificēt jaunas tendences un ātri reaģēt uz jaunām norisēm. Savienībai un tās dalībvalstīm ir jābūt soli priekšā noziedzīgām organizācijām.

Tādēļ ir laiks stiprināt Savienības kolektīvo rīcību cīņā pret organizēto noziedzību, pastiprinot esošos instrumentus, lai atbalstītu pārrobežu sadarbību, t. sk. sadarbību starp tieslietu un iekšlietu aģentūrām, lai cīnītos ar augstas prioritātes noziegumiem un sagrautu to pamatā esošās struktūras, apkarotu noziedzīgi iegūtus līdzekļus un noziedzības korumpētos paņēmienus, kas tiek izmantoti, lai iefiltrēts ekonomikā, un vērstos pret jauno tehnoloģiju izmantošanu noziedznieku vidū. Tiesību akti ir tikai tik efektīvi, cik efektīva ir to īstenošana. Tādēļ ir svarīgi, lai dalībvalstis pilnībā un pareizi īstenotu spēkā esošos ES instrumentus. Komisija turpinās pildīt savu uzdevumu; tā atbalstīs un nepārtraukti sniegs norādes dalībvalstīm, un tā būs gatava ātri rīkoties, ja tiks pārkāptas ES tiesības.

Iestādēm uz vietas ir jābūt iespējai pilnībā izmantot pieejamos rīkus, lai sagrautu noziedzīgo organizāciju darbību un darbības modeli. Lai sasniegtu šo mērķi, šīs stratēģijas pasākumi ir

jāpapildina ar jaunu kultūru, kurā tiesībaizsardzības un tiesu iestādes organizētās noziedzības lietu izmeklēšanas gaitā sistemātiski pārbauda iespējamās pārrobežu un starptautiskās saiknes. Šā mērķa sasniegšanu var veicināt tiesībaizsardzības speciālistu, prokuroru un tiesnešu apmaiņa, t. sk. ar trešām valstīm, kā arī turpmākas apmācības iespējas.

Komisija ir apņēmusies sniegt savu ieguldījumu šajā modernizētajā cīņā pret organizēto noziedzību un aicina Eiropas Parlamentu un Padomi iesaistīties šajos kopīgajos centienos, kas ir svarīgi, lai nodrošinātu drošību ES, aizsargātu Eiropas ekonomiku un aizsargātu tiesiskumu un pamattiesības.